

Відділ освіти Березнівської районної
державної адміністрації
навчально-методичний центр
Дошкільний навчальний заклад №1 "Ромашка"
м. Березне

Економічне виховання старших дошкільнят

З досвіду роботи вихователя
навчального закладу №1 "Ромашка" м. Березне
Мартинової Б. О.

2009 р.

Валентина Олександрівна Мартинова - вихователь ДНЗ №1 «Ромашка»

«Економічне виховання старших дошкільнят»

Методичний посібник - навчально-методичний центр відділу освіти Березнівської райдержадміністрації / 2009р.

/З досвіду роботи вихователя Мартинової В. О./

У посібнику розвивається тема економічної освіти дітей в дошкільному закладі. В посібнику описані нетрадиційні форми організації.

Матеріал збрала і впорядкувала:

Мартинова В. О., вихователь.

Відповідальна за випуск: Житковська . Г. Т. методист

Навчально-методичний центр відділу освіти Березнівської райдержадміністрації

Зміст

I. Вступ

- Економічна освіта дошкільників
- Система економічного виховання дошкільників
- Формування пізнавально-ігрового простору
- Основна тематика занять з економіки
- Співпраця з батьками вихованців
- Форми організації роботи з дітьми
- Структура розвивального середовища

II. Орієнтовна тематика занять з елементами економіки /Навчальний блок до кожної теми/

III. План роботи Бізнес-клубу «Маленький підприємець»

- Орієнтовна тематика засідань бізнес-клубу «Маленький підприємець»

IV. Співпраця з батьками

- Анкетування батьків, вихователів ДНЗ

V. Ігрова діяльність

- Орієнтовна тематика настільно-друкованих ігор для дітей дошкільного віку
- Орієнтовна тематика сюжетно-рольових ігор для дітей старшого дошкільного віку
- Економічний тренінг

VI. Конспекти занять

VII. Інформаційно-навчальний блок «Вчимося рахувати гроші»

Джерело бажання

вчитися - в самому характері

дитячої розумової праці,

в емоційному

забарвленні думки,

в інтелектуальних

переживаннях.

Василь Сухомлинський

Основні причини модернізації дошкільної освіти — перехід від посттоталітарного суспільства до демократичного, необхідність узгодити вітчизняну систему освіти. Із прийнятими в Європі та світі стандартами, перейти від індустріальних до науково-інформаційних технологій.

Сучасна соціально-економічна програма розвитку направлена на поліпшення життя людей і пов'язана з формуванням нової економічної моделі. Тому це питання є важливим для працівників дошкільної освіти, адже йому великого значення надавали педагоги різних поколінь. Головним завданням є прищепити дитині навички діяльності в реальному житті, навчити її мислити і діяти за законами економіки.

Елементарні економічні знання формуються на порожньому місці, визначальними тут є конкретні умови, в яких росте і формується дитина: сімейне середовище, ставлення до оточення, її духовний світ мають великий вплив на формування особистості майбутнього громадянина. В своїй родині малюк навчається гуманному ставленню до природи, поваги до людей, праці, доброзичливості, взаємодопомоги. І тому дитина, яка виховується в сім'ї, де панують ці чесноти, в майбутньому завжди буде бережливою і економною в своїй виробничій діяльності. Вирішальна роль у формуванні елементарних економічних знань належить вихователеві. Від його духовних, моральних якостей, педагогічної майстерності, професійної підготовки залежить, якою сформується особистість майбутнього громадянина нашої держави. Тому педагогові слід бути у постійному пошуку нових технологій.

Під час апробації технології психолого-педагогічного проектування слід відмітити її позитивні сторони. Діти вільно висловлюють свої думки, бажання; вміють пояснювати, набувають практичних навичок, вміють вибирати серед отриманої системи знань потрібну для реалізації даного задуму інформацію, користуватися отриманими знаннями для вирішення нових завдань у майбутньому. Це приводить до того, що несміла дитина проявляє активність, ініціативність, стає самостійнішою, прагне до оцінювання своєї діяльності.

Оцінку своєї діяльності здійснюють не лише діти, а й педагоги. Якщо педагог

навчився правильно аналізувати власну роботу – він зробив крок до підвищення своєї педагогічної майстерності.

Економічна освіта дошкільників

Поняття «економіка» і «дитина» лише на перший погляд здаються надто далекими одне від одного. Якщо ж сприймати економіку як сферу «розумного» домашнього господарства, мистецтво його ведення, можна в доступній формі донести дітям елементарні базові знання з цієї галузі, роз'яснити зміст економічних взаємозв'язків. Щоб полегшити процес соціалізації вихованців нашого дошкільного навчального закладу, розширити їхні знання про життя сучасного суспільства, нами було розроблено програму економічного виховання дошкільників.

В основу програми лягла родинна економіка, адже на її прикладі можна ознайомити вихованців практично з усіма економічними категоріями: товар, продукт, послуга, доходи й витрата та їх складові, гроші, банки, інфляція, податки, ціни тощо. До того ж, можна показати роль дитини в економічних процесах сім'ї.

При цьому вкрай важливо, щоб дошкільник усвідомив себе не лише членом сім'ї, а й членом суспільства, громадянином своєї держави, щоб він зрозумів залежність між економічною поведінкою та її результатами.

Система економічного виховання дошкільників

Системою економічного виховання ми охоплюємо дітей середнього та старшого дошкільного віку, використовуючи при цьому різні форми його організації. Головне, щоб ця робота провадилася не фрагментарно, а системно й передбачала поступовий перехід від найпростіших до більш складних понять.

Власне, ознайомлення дітей із певними економічними поняттями та категоріями відбувається на заняттях із різних розділів програми. Для того ж, щоб систематизувати й розширити знання дошкільників, раз на тиждень

проводимо спеціальне заняття з економіки, яке може бути побудоване вихователем у будь-якій формі. Дуже цікаво проходять заняття-подорожі, заняття-екскурсії, заняття-бесіди, економічні вікторини тощо. Важливим елементом таких занять є ігрова імпровізація, адже саме гра забезпечує органічне практичне входження дитини в економічні відносини.

Засвоїти складні економічні поняття дітям допомагають казкові персонажі. Вони — часті гості на заняттях. Та й самі казки просто незамінні у вихованні таких якостей особистості, як працелюбність, бережливість, практичність. З досвідом прийшли розуміння того, ідо майже в кожній казці можна знайти «економічний» підтекст.

Під час вивчення нових та закріплення пройдених тем активно використовуємо елементи теорії розв'язання винахідницьких задач. Казкові сюжети перебудовуємо так, аби вони розгорталися перед дітьми у вигляді проблемних «економічних» ситуацій, розв'язання яких розвиває логіку, нестандартність, самостійність мислення, комунікативно-пізнавальні навички, здатність орієнтуватися у складних життєвих ситуаціях.

Основний принцип реалізації завдань економічного виховання — діяльнісний підхід до нього. Залежно від змісту знань обираємо провідний вид діяльності. Наприклад, засвоєння знань зі сфери фінансів (гроші, ціна, вартість, обмін, продаж то що) ефективніше відбувається під час проведення різних ігор — дидактичних, настільно-друкованих, рольових тощо.

Знання про те, чому слід берегти, економити результати праці людей, діти найуспішніше засвоюють у процесі продуктивної діяльності (трудової, образотворчої). Працюючи з різними матеріалами, дошкільнята вчаться бути ощадливими. Роз'яснюємо їм, що суть раціональності (розумності) — в умінні планувати процес діяльності, застосовувати найбільш оптимальні рішення (за прислів'ям: «Сім разів відміряй — один раз відріж»). Розглядаючи методи й засоби економічного виховання, не можна забувати й про спеціальну роботу з формування в дітей корисних навичок і звичок. Чимало з них пов'язані з вихованням культури поведінки в побуті й загальною вихованістю: вимкнути

світло, коли виходиш з приміщення; закрити кран після того, як помив руки тощо.

Формування пізнавально-ігрового простору

Для систематичного й планомірного введення дітей у світ економічних уявлень у групах створено відповідне розвивальне предметноігрове середовище: економічна ігротека, пізнавальна зона, тематична бібліотека.

Основна тематика занять з економіки

Орієнтовний зміст економічних знань відображено в основних темах: «Сім'я», «Світ грошей», «Світ товарів», «Місто, в якому я живу», «Моя країна». Опановуючи їх, діти ознайомлюються зі світом речей, людей, природи. Вони дізнаються про те, що таке професія, праця, товар, гроші. Старші дошкільники вже вчаться оперувати грошима і співвідносити прибуток з ціною на товар.

Однією з перших дошкільники вивчають тему: «Бюджет сім'ї. Прибутки та витрати». При ознайомленні з нею до роботи активно залучаємо батьків. Разом із дітьми вони виготовляють макети сімейного бюджету, де відображають членів сім'ї та результати їх праці, картки-схеми прибутків і витрат, а також картки, які символізують основні та додаткові доходи. Діти визначають різні потреби членів родини, можливості щодо їх задоволення. Презентуючи бюджет своєї сім'ї, вони вчаться активно оперувати поняттями «бюджет», «доходи», «потреби», «витрати», «товар» тощо.

Під час вивчення та закріплення знань із теми «Світ грошей» вихователь разом із дітьми розгортає сюжетно-рольову Ігру «Міні-маркет Усміхайлик». Діти відвідують магазин і здійснюють покупки, використовуючи «місцеву валюту», яка називається «усміхайлики». Ця гра допомагає засвоїти такі поняття, як ціна, реклама, гроші, гурт, роздріб тощо.

Найбільше подобається дітям «практика», коли після екскурсій до магазину та на базар, вже ознайомившись з процесом купівлі-продажу, вони з дозволу батьків самі здійснюють свої перші покупки.

Співпраця з батьками вихованців

Створюючи систему економічного виховання дошкільників, переконалися, що обов'язкова умова її успіху — тісна співпраця з батьками. І щоб ця співпраця була ще більш ефективною, використовуємо різні форми роботи: батьківські збори, анкетування, педагогічні бесіди, спільні проекти з дітьми, участь у святах та розвагах тощо. У куточках для батьків розмістили економічний словничок, створили постійно оновлювані рубрики «Це цікаво» та «Сімейна економіка». Переконані; економічна грамотність батьків сприяє залученню дітей до світу економічних відносин, формуванню в них правильних економічних уявлень. Але наше завдання — не лише дати дитині певний обсяг економічних знань, але й, що навіть важливіше, навчити її правильно користуватися ними. Спільні зусилля педагогічного колективу та батьків спрямовані на те, щоб через економічне виховання розвивати творчий потенціал кожної дитини, адаптувати її до життя в сучасному світі.

Форми організації роботи з дітьми

- заняття;
- екскурсії;
- сюжетно-рольові ігри;
- ігрові імпровізації;
- ділові ігри, тренінги;
- гурткова робота;
- презентації індивідуальних проектів;
- драматизація казок;
- продуктивна діяльність;
- різні види праці.

Структура розвивального середовища

Економічна ігротека:

- дидактичні ігри з теми «Професії людей», спрямовані на засвоєння дітьми економічної термінології;
- настільно-друковані ігри: «Кому що потрібно», «Граємо в професії», «Доміно», «Моя перша покупка», «Супер споживач»;
- сюжетно-рольові ігри: «Спорудження будинку», «Лікарня», «Аптека», «Міні-маркет «Усміхайлик», «Перукарня»;
- проблемні ігрові ситуації «Економіка в казках»: «Півник і бобове зернятко», «Теремок», «Муха-цокотуха», «Троє поросят».

Пізнавальна зона:

- грошове дерево;
- карти-схеми з тем: «Ланцюжок виробників», «Потреби людини», «Прибуток-витрати» (середня група), «Моя сім'я», «Світ грошей», «Світ товарів», «Місто в якому я живу», «Моя країна» (старша група);
- «Театр гнома-Економа»;
- карта України з умовними позначками економічних і природних ресурсів;
- посібник «Економічна азбука» для розвитку мовленнєвої компетентності дітей;
- таблиця «Знайди економіку в казці»;
- посібники для занять та індивідуальної роботи з тем: «Моя сім'я», «Світ грошей», «Світ товарів», «Місто в якому я живу», «Моя країна»; фото-проекти за результатами роботи групи «Маленькі економісти».

Тематична бібліотека:

- «Уроки гнома Економа»;
- «Економіка дошкільникам»;
- добірка малих форм усної народної творчості для занять з економіки.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЕКОНОМІКИ

(НАВЧАЛЬНИЙ БЛОК ДО КОЖНОЇ ТЕМИ)

Бережливі та економні

Мета. Познайти дітей з поняттями: бережливість, економність. Знати, що бережливість — не тільки вміння зберігати і берегти, а й моральна якість культури людини, що формує її як особистість, майбутнього громадянина. Дати уявлення дітям про те, що речі та предмети, що їх оточують, треба берегти та дбайливо ставитись до них. Підвести дітей до розуміння, що кожен повинен бути відповідальним за збереження природи, її ресурсів — за кожний витрачений кіловат енергії і літр води. Спонукає дітей оволодівати елементарними навичками та правилами практичної діяльності в реальному житті. Вчити діяти за законами економії, вміти цінувати час, знати, що, раціонально використовуючи його, можна досягти позитивних результатів у діяльності. Розвивати вміння розподіляти свою діяльність протягом дня. Виховувати бережливість, економність, хазяйновитість, дбайливе ставлення до довкілля.

Мотиваційний етап.

- перегляд слайдів «Бережливі на марші»;
- господарсько-побутова праця — «Ремонт поламаних Іграшок», «Допоможемо няні доглянути наші меблі»;
- ручна праця — «Полікуємо наші книги»;
- д/ігри: «Що погано, а що добре», «Оціни вчинок», «Де я був і що я бачив», «Розмова ображених речей», «Збережемо ліс», «Вода-водиця», «Допоможи Незнайку», «Струм-трудівник».

Інформаційний етап

- бесіди: «Тепло взимку у садку», «Чому від Оленки втік посуд», «Бережене сто разів віддячить»;
- д/ігри: «Вода — чарівна рідина і потрібна всім вона», «Що добре, а що погано», «Попрасуємо ляльці одяг», «Світло, газ, тепло і воду треба завжди берегти»;
- розгляд картин: «Прибирання кімнати», «Поділися іграшками»;
- читання В. Багірова «Полікую книжку», В. Шаройко «Де сонечко ховається»;

- екскурсія «Хто дбає, той і має»;
- розповідь вихователя «Бережи природу СЬОГОДНІ».

Репродуктивний етап

- «Сонечко, сонечко, зазирни у віконечко» (розгляд картини + опис + малювання);
- «Бережливість — перша ланка економіки» (розгляд серії картин + складання розповідей + аплікація);
- «Допоможемо Незнайку стати бережливим» (розгляд серії картин + математика + образотворче мистецтво).

Узагальнюючий етап

- вікторина «Планета бережливих»;
- КВК «Клуб бережливих»;
- контрольні заняття: «Бережи одяг, поки новий», «Для чого економити воду»;
- сюжетні ігри: «Сім'я», «Дитячий садок», «Лікарня для іграшок»;
- економічне лото.

Творчий етап

- вистава «Незнайко на планеті бережливих»;
- драматизація твору К. Чуковського «Мийдодір»;
- оформлення фотовиставки: «Ціна однієї хвилини»;
- продумування казки «Як я став бережливим та економним»;
- свято «Хліб — усьому голова».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- виготовлення книги «Вчимося бути бережливими та економними».
- розповіді дітей: «Як я вмію берегти речі»; «Чи можу я себе назвати економним?»

Написання листа

«До королеви Бережливості».

Без реклами немає успіху

Мета. Ознайомити дітей з призначенням реклами як запорукою успішного бізнесу, із загальними вимогами до неї. Збагатити уявлення про різні види реклами, їх особливості. Знати, що існують спеціальні рекламні агенції, де виготовляють і розміщують рекламу люди нової професії — «фахівець з питань реклами». Знати обов'язки такого фахівця. Залучати дітей до самостійного оформлення реклам. Розвивати здатність творити, фантазувати, мислити, вірно висловлювати свою думку. Виховувати відповідальність, діловитість, естетичний смак.

Мотиваційний етап

- перегляд телереклами по телебаченню;
- дидактичні ігри: «Опиши іграшку», «З якого матеріалу виготовлений предмет», «Мандрівка по кімнаті», «Магазин»;
- складання розповіді за картиною «Фабрика іграшок»;
- вечір з участю батьків «Українські посиденьки».

Інформаційний етап

- бесіда «Без реклами немає успіху»;
- бесіда «У світі реклами»;
- розповідь вихователя «Реклама та її види»;
- дидактична гра «Розкажи про товар»;
- дидактична гра «Аукціон»;
- дидактична гра «Школа реклами»;
- бесіда «Вивчай і знай рекламу».

Репродуктивний етап

- «Із скарбниці казкарів реклами» (*переказ + грамота + аплікація*);
- «Мудрішаймо на ярмарці» (*перегляд слайдів + складання описових розповідей + аплікація*);
- «Цікавинки реклами» (*перегляд плакатної реклами + опис + виготовлення плакатної' реклами*);

- брейн-ринг за участю батьків: «Шукаємо найбільший скарб реклами».

Узагальнюючий етап

- КВК «Хто краще прорекламує книгу»;
- Вікторина «Як краще продати товар»;
- контрольне заняття «Допоможи Олівцеві продати собачку»;
- дидактична гра «Рекламна агенція»;
- дидактичну гра «На аукціоні»;
- вікторина «Завдання мудрого совеняти».

Творчий етап

- складання рекламних віршів про іграшки;
- розвага «Незнайко в рекламній агенції»;
- розвага «Фестиваль реклами»;
- розвага «Хто врятував стовпову рекламу»;
- складання розповідей «Що я знаю про рекламу»;
- розвага «Реклама в малюнках та піснях».
- придумування казки «Як Карлсон складав рекламу».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- виготовлення книги «Реклама від А до Я»;
- ділова гра «Юні спеціалісти з виготовлення реклами»;
- бесіда «Як я рекламував товар»;
- написання листа-подяки до рекламної агенції.

Смачно, поживно, економно

Мета. Дати дітям знання про продукти харчування, їх цінність для розвитку організму. З метою формування економності й ощадливості розповісти про використання залишків продуктів для приготування різних страв (*кисле молоко, черствий хліб, рештки різних каш, вареної картоплі тощо*). Підвести до висновку, що це дасть можливість не лише урізноманітнити меню, а й зекономити гроші сім'ї для задоволення інших потреб. Закріпити знання про необхідність бережливого ставлення до продуктів харчування (*знати, що хліб —*

цінний продукт). Виховувати бережливість, економність та ощадливість, залучаючи дітей до виготовлення страв із залишків продуктів.

Мотиваційний етап

- розгляд серії картин: «Ким бути?», «Кухар, кондитер, пекар»;
- праця на городі: «Збір овочів у саду», «Збір фруктів»;
- перегляд слайдів «Хліб — наше багатство»;
- Д/гра «Солодке, солоне, гірке».

Інформаційний етап

- розповідь вихователя: «Звідки хліб прийшов», «Заготуємо продукти на зиму»;
- бесіди: «Запас біди не чинить», «Навчимо Хрюшу обідати»;
- лото «Фрукти», «Овочі»;
- д/ігри: «Наш город», «Ким що вирощене», «Впізнай і назви»;
- читання М. Пришвіна «Лисиччин хліб»;
- перегляд діафільму «Від зернятка до короваю».

Репродуктивний етап

- «Чіпполіно запрошує на кухню» (розгляд картин + опис приготування салату + аплікація), «Без хліба — половина обіду» (розгляд картинок + складання речень + приготування страв з черствого хліба);
- д/гра «Улюблена страва Карлсона».

Узагальнюючий етап

- вікторина «Печу, печу хлібчик»;
- КВК «Бережливі та економні»;
- вечорниці «Хліб — усьому голова»;
- контрольні заняття: «На гостину до Вінні-Пуха», «Вершки та корінці»;
- сюжетні ігри: «Сім'я», «Дитячий садок».

Творчий етап

- складання загадок «Загадки з грядки»;
- колективна робота «Ходить Гарбуз по городу»;
- драматизація казки «На гостину до Колобка»;

- розвага «Свято гарбузової каші».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- написання листа-подяки «Трудівникам села»;
- бесіда «Як я допомагав на городі»;
- відповіді дітей «Абетка фруктового настрою».

Мовленнєві витинанки

Мета. Продовжувати вчити дітей культурі мовленнєвого спілкування з однолітками та дорослими. Підвести до розуміння, що люди повинні вміти висловлювати свою думку, дотримуватися прийнятих форм ввічливості та інтонаційних засобів виразності. Уточнити та розширити знання дітей про загальноживані економічні терміни: бартер, бережливість, бізнес, конкуренція, валюта, економіка, кредит і т. д. Підвести до свідомого розуміння цих слів. Збагачувати словник дітей новими словами: менеджер, комерсант, фірма, концерн, мале підприємство, кооператив, вміти застосовувати їх у практичній діяльності. Ознайомити з народною творчістю, літературними творами, в яких оспівується бережливість, економність, працьовитість і хазяйновитість. Розвивати вміння дітей зв'язно, послідовно і зрозуміло переказувати літературні твори, передавати діалог дійових осіб, вільно висловлюючи свої думки і враження. Залучати дітей до складання казок, віршів, загадок. Виховувати етику економічних стосунків.

Мотиваційний етап

- розгляд ілюстрацій до казок про бережливість;
- д/гра «Відгадай, що взяв Петрушка»;
- д/гра «Впізнай і назви»;
- д/гра «Звернись ввічливо»;
- д/гра «Оціни вчинок»;
- д/гра «Виправ помилки».

Інформаційний етап

- бесіда «Мова моя солов'їна»;
- бесіда «Як говорить бізнесмен»;
- розповідь вихователя «Абетка для юного бізнесмена»;
- читання В. Осєєва «Чарівне слово»;
- д/ігри: «Мудрий фермер», «Скажи навпаки», «Я почну, а ти продовжи», «Живі слова», «Образливе слово».

Репродуктивний етап

- «Гарне слово — душу зігріє» (*розгляд картини + складання розповіді + аплікація*);
- «Як стати мудрим бізнесменом» (*брейн-ринг за участю батьків*);
- «Добре слово всім потрібне» (*читання + переказ + конструювання*);
- д/ігри: «Знайди потрібне слово», «Мова економічних термінів», «Мовний етикет бізнесмена», «Як Буратіно вміє говорити».

Узагальнюючий етап

- тренінг «Барви мови»;
- КВК «Знаю, називаю, виконую»;
- поле чудес «Знай і використовуй економічні терміни»;
- д/ігри: «Опиши прилад», «Клуб мовознавців», «Хто більше помітить неблиць», «Підбери дії до предмета»;
- творчі ігри: «Сім'я», «Дитячий садок», «Магазин», «Ательє», «Пошта», «Лікарня», «Аптека».
- д/гра «Помилки неуважного художника».

Творчий етап

- придумування казки «Як Мудрійко став мудрим бізнесменом»;
- розвага «Мандрівка наголосу»;
- драматизація твору М. Стеценка «Апельсинка»;
- складання словничка «Для юного бізнесмена»;
- д/гра «Допоможи Чіплоліно запам'ятати назви нових підприємств».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- ділова гра «Яким повинен бути бізнесмен»;

- бесіда «Що я знаю про мову»;
- д/гра «Мовний подарунок», «Балакучий фартух».
- написання листа-подяки спонсору-бізнесмену.

Що таке бізнес

Мета. Дати дітям уявлення про бізнес як діяльність, що спрямована на отримання прибутку. Підвести до розуміння різних форм власності: державну, приватну. Формувати уявлення про те, що кожна людина, яка має необхідні гроші, може стати власником: придбати підприємство, крамницю, ферму, відкрити кінотеатр, школу, банк. Розповісти про те, що людина, яка має свою справу називається бізнесменом (*справа —бізнес*). Вона так організовує справу, що має прибуток. Бізнесмен повинен бути ввічливим, культурним, працьовитим, чесним, діловим, ощадливим, відповідальним. Ознайомити з поняттям «культура бізнесу», етикою ділових стосунків. Виховувати культуру екологічної діяльності.

Мотиваційний етап

- оглядова екскурсія до підприємств міста;
- дидактичні ігри: «Економне витрать гроші», «Хто більше знає», «Хто знає, хай рахує далі», «Відгадай-но», «Крамниця».

Інформаційний етап

- інсценівка «Яким повинен бути бізнесмен»;
- екскурсія «Наше місто»;
- бесіда «Дім, в якому ти живеш»;
- серія бесід «Все для блага людей»;
- дидактична гра «Купуємо-продаємо»;
- дидактична гра «Одягни ділову людину».

Репродуктивний етап

- «Нові підприємства — нові професії» (*розглядання ілюстрацій + складання описових розповідей + малювання*);
- «Культура бізнесу» (*розгляд картини + переказ оповідання + аплікація*).
- дидактична гра «Спільне чи моє»;

- брейн-ринг за участю батьків «Юні бізнесмени».

Узагальнюючий етап

- КВК «Має кожен комерсант в економіці талант»;
- вікторина «Вчимося, граємо, знання перевіряємо»;
- поле чудес «Експедиція до королівства Бізнесу»;
- контрольне заняття «В країні Бізнесмени»;
- КВК «Казино ерудитів».

Творчий етап

- розвага «Ми — маленькі бізнесмени»;
- складання віршів «Незнайко-бізнес-мен»;
- твори малювання «Я — бізнесмен».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- бесіда «Яким я став бізнесменом»;
- виготовлення книги «Для бізнесмена початківця»;
- ділова гра «Школа бізнесу».

Все для блага людей

Мета. Поглибити знання про приміщення різних установ, їх призначення та санітарні вимоги до утримання. Збагатити уявлення дітей про архітектуру та інтер'єр житла в Україні. Формувати уявлення про рідну домівку. Знати, що дім (*квартира*), в якому проживає дитина, та її сім'я — це індивідуальне житло, яке потребує постійного догляду. Стимулювати дітей до естетичного оформлення інтер'єру своєї оселі, бажання підтримувати у ній лад. Знати, що їх будували люди різних професій. Поглибити знання дітей про об'єкти культурно-побутового обслуговування населення (*бібліотека, магазин, музей, пральня, перукарня, кінотеатр і т.д.*). Познакомити з приміщеннями цих установ та їх призначенням. Знати, що вони створені для суспільного користування, що будівлі та приміщення потребують постійного догляду. Підвести до розуміння, що їх пошкодження потребує ремонту, отже додаткових витрат: людської праці, часу, коштів, матеріалів. Вчити дотримуватися правил культури поведінки в громадсь-

ких місцях, свідомо оцінювати ситуацію. Виховувати бережне ставлення до суспільного майна.

Мотиваційний етап

- екскурсія «Будинки на нашій вулиці»;
- екскурсія «Мій мікрорайон»;
- дидактичні ігри: «Наше місто», «В гостях у будівельників».

Інформаційний етап

- бесіда «Дім, в якому ти живеш»;
- розповідь вихователя «Хто збудував дім»;
- серія екскурсій: «Все для блага людей» *(до бібліотеки, музею, перукарні, кінотеатру)*;
- дидактична гра «Крамниця іграшок»;
- дидактична гра «Так можна — а так ні»;
- бесіда «Де нам краще відпочити»;
- читання оповідань: М. Познанської «А у нас прання», В. Білан «Новий дім», М. Стельмаха «Що за дім і хто житиме в нім?».
- бесіда «Охоронці будівель».

Продуктивний етап

- «Дбай про добро, щоб крізь діру не сплигло» *(розгляд слайдів + складання розповідей + малювання)*;
- «Архітектура в країні Чудес» *(розгляд картин + опис + аплікація)*;
- «Дивосвіт відпочинку» *(перегляд слайдів + розвиток мови + конструювання)*;
- «Хату руки обходять» — брейн-ринг за участю батьків.

Узагальнюючий етап

- КВК «Що я знаю про своє місто»;
- поле чудес «Дивосвіт відпочинку»;
- дидактична гра «Стань гідом»;
- дидактична гра «Мандри Незнайки»;
- вікторина «Що я знаю і чого не знаю»;

- творчі ігри: «Будівництво», «Крамниця», «Бібліотека», «Перукарня»;
- дидактична гра «Хто полікує будинки».

Творчий етап

- придумування казки «Як Мальвіна і Буратіно відпочивали»;
- творче малювання «Місто майбутнього»;
- розвага «Пригоди Незнайка в Смарагдовому місті».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- написання листа-подяки мерові міста;
- оформлення Фотоальбому «Найкращі будівлі нашого міста»;
- складання розповіді «Де я був у вихідний день».

Покупець – продавець

Мета. Продовжувати ознайомлювати дітей з торговельними осередками (*крамниця, шинок, ярмарок, аукціон*). Дати уявлення про товар (*це коли речі та предмети купуються або продаються за гроші в торговельних центрах*). Формувати уявлення дітей про те, що ліс та природні паливні ресурси — є товаром, який продається. Знати, що за кордоном товар продається і купується за валюту (*валюта — це гроші інших держав*). Дати уявлення про товарно-виробничі відносини (товар-гроші-товар), про етику економічних стосунків. Ознайомити з поняттям «бартер» (*коли товар обмінюється на інший товар*). Залучати дітей до купівлі і продажу товару. Знати, що за певну суму грошей можна купити певну кількість товару. Виховувати повагу до працівників торгівлі, почуття відповідальності, етику економічних ВІДНОСИН.

Мотиваційний етап

- оглядова екскурсія містом;
- розгляд слайдів «Торгівельні центри»;
- дидактична гра «Заєць-продавець»;
- дидактична гра «Іграшковий магазин»;
- дидактична гра «З чим ідемо ми до магазину».

Інформаційний етап

- розповідь вихователя «Товар та його значення»;
- бесіда «Ліс є товар»;
- бесіда «Кожен товар потрібно берегти»;
- екскурсія до крамниці;
- дидактичні ігри: «Купуємо-продаємо», «З чого зроблені наші речі», «Бартер», «Товар-гроші-товар»;
- бесіда «Експедиція в країну торгівлі».

Репродуктивний етап

- «Країна ображених речей» (розгляд ілюстрацій + складання речень 4- ма- лювання);
- «Незнайко-помічник» (розгляд картини + опис + конструювання);
- «Все до школи куплю сам» (переказ 4- математика + аплікація);
- «Яким повинен бути продавець» — брей-ринг за участю батьків.

Узагальнюючий етап

- дидактична гра «Аукціон»;
- економічний тренінг «Монолог товарів»;
- КВК «Чипполіно запрошує на Ярмарок»;
- вікторина «Скатертина-самобранка»;
- дидактична гра «Крамниця».

Творчий етап

- складання загадок про товари;
- творче малювання «Магазин майбутнього»;
- конструювання «Торгівельний комплекс»;
- розвага «Крокодил Гена та Чебурашка йдуть на іменини».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- розповідь дітей: «Як я знайомився з торгівельними центрами мого міста»;
- оформлення картограми «Осередки торгівлі мого міста»;
- ділова гра «Купуємо-продаємо».

Економія електроенергії

Мета. Дати уявлення про електростанції, їх види (*телові, атомні, гідроелектростанції*) про те, що вони є джерелом електроенергії, яка надходить у будинки і на підприємства для освітлення, забезпечення струмом побутового та виробничого обладнання, порівняти їх за продуктивністю та впливом на довкілля. Розповісти, що за допомогою електроенергії в помешкання подається вода, тепло, світло. Підвести до усвідомлення, чому потрібно берегти електроенергію.

Закріпити знання про правила безпеки при користуванні електроприладами. Дати елементарні знання про Сонце — джерело тепла і світла (*сонячні батареї*). Виховувати ощадливість, заповзятість, бережливість, організованість.

Мотиваційний етап

- розглядання географічної карти «України»;
- розгляд дитячих робіт з малювання та аплікації;
- д/ігри: «Кому потрібна електрика», «Речі домашнього вжитку», «Темно-світло»;
- лото «Помічники».

Інформаційний етап

- розповідь вихователя «Звідки струм прийшов», «Чому не бачать кроти»;
- бесіда «Станції-чарівниці», «Сонце — джерело тепла і світла»;
- д/ігри: «Електрик», «Струм-трудівник», «Іскринка», «Водопровідник»;
- читання Ж. Жуковської «Як Сашко зі струмом посварився»;
- переказ казки «У сонечка в гостях»;
- розгляд серії картинок «Електроприлади».

Репродуктивний етап

- «Тепло — холодно» (*розгляд картин 4- розповідь + малювання*);
- «Мамині друзі на кухні» (*перегляд слайдів + складання розповідей + аплікація*);
- екскурсія «Як струм приходить у дитячий садок».

Узагальнюючий етап

- КВК «Світло, газ, тепло і воду треба завжди берегти»;
- вікторина «Як звірята Сонечко шукали»;
- поле чудес «Невтомні трудівниці-електростанції»;
- сюжетні ігри: «Сім'я», «Дитячий садок», «Пошта», «Ательє», «Перукарня».

Творчий етап

- складання загадок про побутові електроприлади;
- драматизація казки «У сонечка в гостях»;
- д/ігри «Шлях електричного струму».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- бесіда «Як ми бережемо електроенергію», «Як я виконую правила».

Бережи та люби природу

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про живу та неживу природу, про раціональне використання природних ресурсів. Формувати увагу і бережливе ставлення до природи. Знати, що ліс — багатство нашої держави і зелені легені планети. Узагальнити уявлення дітей про воду та її цінність для здоров'я людини. Продовжити знайомити з проблемою використання та збереження води, знати, що вода потрібна всьому живому, тому її слід бережно і ощадливо використовувати. Дати уявлення про економне ведення домашнього господарства; підвести до розуміння, що, маючи підсобне господарство, люди не витрачають гроші на продукти харчування. Це збалансує сімейний бюджет. Познайомити з лікарськими рослинами даної місцевості (*мати-ма-чуха, звіробій, деревій, калина, шипшина, бузина і т. д.*), їх властивостями. Поглибити знання дітей про заходи народної медицини щодо лікування та профілактики різних захворювань. Знати, що лікарські рослини — це ліки, на які гроші не витрачаються. Вчити робити прості трав'яні збори та готувати з них настої. Формувати бережне ставлення до природного середовища, бажання примножувати багатства довкілля через посилену участь дітей у праці з вирощування рослин, тварин та догляд за ними.

Мотиваційний етап

- перегляд слайдів «Природа нашої країни»;
- розгляд гербарію лікарських рослин;
- розгляд серії картин «Звірі»;
- д/гра «Водопровідник», «Назви рослин», «Чарівний мішечок».

Інформаційний етап

- д/гра «Вода — чарівна рідина і потрібна всім вона»;
- бесіда «Бережи природу сьогодні, а завтра вона тебе збереже»;
- бесіда «Ліс — легені нашої планети»;
- розповідь вихователя «Як перелітні птахи пізнають дорогу?»;
- серія екскурсій «У парк», «У ліс», «У зоопарк»;
- д/гра: «Впізнай за описом», «Де хто живе», «Знайди свій будиночок», «Росте, цвіте гріє»;
- читання оповідання Н. Забіли «Ясоччина грядка».

Репродуктивний етап

- «Маленьке джерельце — добре в нього серце» *(розгляд ілюстрації + складання розповіді + малювання)*;
- «Зелена аптека» *(розгляд лікарських рослин + опис + приготування чаїв)*;
- «В гості до бабусі Орини» *(екскурсія + складання розповідей + аплікація)*;
- д/гра «Хто як до зими готується», «Лікарі лісу» *(ліплення + ручна праця)*.

Узагальнюючий етап

- КВК «Збережемо природу»;
- д/гра «Ботанічне лото»;
- контрольне заняття «Природні ресурси — багатство країни»;
- бесіда «Чи дихають рослини»;
- д/гра «Зоологічне лото»;
- поле чудес «Життєдайна сила природи».

Творчий етап

- розвага «В гостях у лікаря «Гой-травинки»;
- складання розповіді «Розвідники природи»;

- складання загадок «Природа і діти»;
- д/гра «Колесо удачі»;
- розвага «Овочі на святі»;
- д/гра «З якого дерева листочок».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- бесіда «Як ми заготовляли лікарські рослини»;
- розповідь дітей «Як ми доглядали за квітами»;
- розповідь дітей «За що я люблю природу»;
- написання листа-подяки медичній сестрі, яка працює у фітобарі.

Будьмо бережливі в сім'ї

Мета. Продовжувати формувати уявлення про сім'ю, родину, обов'язки та стосунки її членів; необхідність злагоди обов'язкового трудового внеску кожного члена сім'ї, знати, що сім'я — це найближчі одне одному люди. Підвести до свідомого розуміння того, що добробут сім'ї залежить від раціонального розподілу та використання грошових і матеріальних ресурсів (*кожний член працює і отримує зарплату, від якої залежить добробут його сім'ї*). Розширити знання дітей про сімейну економіку як науку, за якою треба вести домашнє господарство. Дати знання дітям про те, щоб вивільнити кошти для задоволення інших потреб сім'ї — потрібно заготовляти овочі й фрукти на зиму (*консервування, соління, сушіння*) та займатися індивідуальною підприємницькою діяльністю (*зв'язати, пошити, зробити сувеніри — продати — отримати гроші*). Підвести дітей до розуміння, що кожна сім'я має сімейні свята (*день народження, Різдво, 8-ме Березня тощо*), які святкують разом; членам сім'ї дарують подарунки, виготовлені своїми руками — це заощаджує кошти на інші потреби. Виховувати любов і шану до своїх близьких, бажання брати активну участь у справах родини, спрямованих на поліпшення її добробуту.

Мотиваційний етап

- розгляд фотоальбому «Моя сім'я»;

- відвідування з батьками виставки-ярмарки, кінотеатру;
- розгляд серії картин «Дружня сім'я»;
- поїздки до бабусі.

Інформаційний етап

- бесіда «Коли добре жити, то гарно й робити»;
- заняття «Кожна хата господарем славно», «Мати — берегиня родини», «Колискова мого дитинства», «Допоможемо мамі господарювати»;
- читання О. Донченка «Мамина робота», «Золоте яєчко»;
- бесіда «Моя сім'я — моя родина».

Репродуктивний етап

- «У дружній сім'ї добре живеться» (*розгляд картини + складання розповіді + малювання*);
- «Мамині помічники» (*розгляд картин + складання розповіді + ручна праця*);
- сімейна лотерея.

Узагальнюючий етап

- брейн-ринг «Чим хата багата»;
- творчі ігри «Сім'я», «Лікарня»;
- поповнення ігрових зон предметами та іграшками «Предмети побуту, меблі»;
- контрольне заняття «Родина, родина від батька до сина», «Сім'я для людини, як сонце для життя».

Творчий етап

- вистава «Дружна сімейка»;
- придумування розповіді «Моя матуся»;
- складання загадок «Бабусині вигадки»;
- СХД «Подарунки до маминого свята»;
- свято «Вечір великої родини»;
- розвага «Сорочка біла, вишита піснями»;
- конференція «Чи знаєте ви свою дитину?»;
- розвага «Сім'я журавлина на крилах весну підіймає», «Як кошенята маму

шукали», «У світі все починається з мами», «Святе слово — рідна мати».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- розповіді дітей «Як я з татом допоміг мамі»;
- написання листа бабусі;
- оформлення виставки «Тато, мама і я — дружна сім'я».

Професії

Мета. Дати дітям інформацію про різні професії людей (*лікаря, продавця, кухаря, будівельника і т.д.*), пояснити суспільне значення даних професій. Знати, що вони працюють для загального добра і одержують зарплату. Підвести до розуміння того, що підприємницькій діяльності потрібні люди нових професій — комерсант, менеджер, фермер тощо. Ознайомити з особливостями нових професій, які мають велике значення для розбудови економіки країни. Формувати уявлення про етику стосунків. Розвивати інтерес до різних професій. Виховувати увагу до ділових людей, наслідувати їхнє відповідальне ставлення до справи, яку їм доручено.

Мотиваційний етап

- розгляд серії картин «Ким бути» (*В. Т. Мусякіна, П.А. Черв'якова*);
- розгляд серії картин «Трудівники блакитних доріг» (*Л.В. Артемова*);
- розгляд альбому «Професії твоїх батьків»;
- д/гра «Що кому потрібно для роботи».

Інформаційний етап

- читання твору В. Маяковського «Ким бути»;
- серія екскурсій «До крамниці», «До лікарні», «До бібліотеки», «До школи»;
- бесіда «Діло майстра величає»;
- розповідь вихователя «Нові професії ділових людей»;
- д/гра «Хто працює в банку»;
- бесіда «Ремесло не коромисло — плечі не відтягне»;
- розповідь вихователя «Професії зелених доріг» (*лісник, егер, еколог*).

Репродуктивний етап

- «Незнайко вибирає професію» (*мовленнєве спілкування + Д/г. + малювання*);
- «Кожна професія — почесна і потрібна» (*складання розповіді + грамота + конструювання*);
- «Чи дружиш ти з усіма професіями?» (*розгляд картини + складання розповідей + ручна праця*);
- «І коваль, і швець, І кравець, і на дуді грець» (*брейн-ринг за участю батьків*).

Узагальнюючий етап

- бесіда «Професія — це життя і добробут сім'ї»;
- поле чудес «Цікавинки професій»;
- КВК «Праця — найбільший скарб»;
- вікторина «Без сокири — не тесляр, без голки — не кравець».

Творчий етап

- придумування оповідання «Розмаїття професій»;
- родинне свято «Щоб життя нам гарне мати — треба гарно працювати»;
- розвага «Зіркова година професій»;
- творче малювання «Професії майбутнього».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- залучання дітей до оформлення фотостенду «Професії моїх батьків»;
- складання розповіді «За що я люблю мамину професію».

Для чого потрібні гроші?

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про гроші, джерела їх надходження, заощадження та раціональне використання. Ознайомити з поняттям «валюта» (*гроші інших держав*). Узагальнити уявлення малюків про грошову одиницю України та інших держав (*гривні, рублі, євро, долари та ін.*). Знати правила користування грішми та вміти виконувати прості фінансові операції (*закріпити та розширити знання дітей про види лічби, цифри, геометричні фігури, вміння додавати та віднімати, вміти орієнтуватися в просторі*). Розвивати зв'язну

мову, логічне мислення, пам'ять, уяву. Виховувати ощадливість, діловитість, економність у витраті грошей.

Мотиваційний етап

- відвідування з батьками ринку, кіоску, аптеки;
- д/гра «Крамниця».

Інформаційний етап

- заняття: «Ой, піду я по покупки, по покупочки мої», «Маша їде за кордон», «Де можна зберігати гроші»;
- бесіда «Гроші та їх використання»;
- д/гри «Катруся купує Іграшки», «Чому плакала гривня»;
- художня праця (*виготовлення сувенірів, квітів*).

Репродуктивний етап

- «Купуємо — продаємо» (*розвиток мови + математика + образотворче мистецтво*);
- «Економно витрать гроші» (*розвиток мови + математика + письмо*);
- «Що купимо Віні-Пуху на день народження» (*розгляд картини + математика + ручна праця*).

Узагальнюючий етап

- КВК «Копійка гривню береже»;
- творчі ігри «Магазин», «Сім'я»;
- поповнити ігрові зони предметами та іграшками до теми «Магазин»;
- д/гра «Ярмарок», «Економно витрать гроші».

Творчий етап

- інсценізація «Зароблений карбованець»;
- розвага «Що? Де? Скільки коштує?»;
- складання небувальщин;
- свято «Економні та ощадливі».

Рефлексивно-оцінюючий етап

- бесіда «Що я робив у крамниці іграшок»;
- розповіді «Як ми допомогли мамі робити покупки».

БАНК

Мета. Ознайомити з банком — фінансовою установою, його функціями: знати, що в банку зберігаються, видаються або обмінюються гроші, здійснюються розрахунки між підприємствами. Підвести до свідомого розуміння, що без банку не може обійтись жодне підприємство, жодний бізнесмен; в банку можна взяти гроші в кредит. Уточнити та розширити знання дітей про значення простих банківських операцій з грошми. Знати: щоб заощадити або отримати гроші в банку — треба мати ощадну книжку. Закріпити знання дітей про професії людей, які там працюють. Вчити дітей економності, бережливості, формувати вміння співвідносити свої бажання з можливостями. Виховувати діловитість, вміння працювати разом та доводити свою справу до кінця.

Мотиваційний етап

- розгляд ілюстрацій «Хто працює в банку?»;
- відвідування банку разом з батьками;
- д/ігри: «Купи-продай», «Збережи гроші», «Економно витрати гроші», «Хто знає, хай рахує далі».

Інформаційний етап

- бесіда «Як заощадити гроші»;
- бесіда «Звідки приходять гроші?»;
- д/гра «Що потрібно для роботи банкіра?»;
- д/гра «Хто працює в банку?»;
- розповідь вихователя «Що де розміщено»;
- складання розповіді «Подорож у країну Економіки»;
- розповідь вихователя «Банк і його функції»;
- перегляд телепередачі «Система банків України».

Репродуктивний етап

- «Допоможи Буратіну отримати «ощадну книжку» (розгляд слайдів + складання розповідей + конструювання);
- «Як відкрити власну справу» (розгляд картин + опис + малювання);
- д/гра «Крамниця сімейної економіки».

Узагальнюючий етап

- КВК «Ми — юні банкіри»;
- поле чудес «Послуги нашого банку»;
- д/гра «Зберігаємо, обмінюємо, продаємо»;
- творчі ігри: «Сім'я», «Магазин», «Банк», «Аптека», «Перукарня»;
- поповнення ігрових зон предметами та іграшками до теми «Банк».

Творчий етап

- складання казки «Містер X ікс» у країні Банкоматів»;
- творче малювання «Банк майбутнього».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- написання листа банкірові «За хороше обслуговування в банку»;
- розповіді дітей: «Хочу бути банкіром», «Що я бачив у банку»;
- ділова гра «Майбутні банкіри».

Добробут нашої сім'ї

Мета. Познакомити дітей із поняттям «сімейний бюджет», з чого він складається. Підвести дітей до розуміння, що добробут людини залежить від раціонального розподілу та використання грошових і матеріальних ресурсів. Залучати дітей до розподілу сімейного бюджету; знати, що бюджет слід розподіляти так, щоб грошей вистачало не тільки на задоволення життєво важливих потреб, а й облаштування свого побуту, забезпечення відпочинку, оздоровлення, духовних потреб. Формувати уявлення про те, що за умови відповідального ставлення до витрат грошей з сімейного бюджету всіх членів сім'ї, можна не тільки зекономити гроші на придбання необхідних речей і влаштування побуту, а й отримати прибуток, займаючись індивідуальною діяльністю (*в'язання, шиття, вишивання, лозоплетіння, різьблення по дереву*) та реалізувати вироби власного виробництва.

Виховувати в дітей вміння співвідносити свої бажання з можливостями сімейного бюджету.

Мотиваційний етап

- огляд виставки-продажу «Батьки-дітям»;
- розгляд дитячих робіт з образотворчого мистецтва та художньої праці;
- д/гра «Смачно, поживно, економно»;
- розгляд фотографій «Як ми відпочивали влітку»;
- зустріч батьків з дітьми «Працьовита в нас сім'я».

Інформаційний етап

- розповідь вихователя «Добробут нашої сім'ї»;
- бесіда «Запас біди не чинить»;
- д/гра «Як ми готуємось до зими», «Хто дбає, той і має»;
- заняття «Від кожного за здібностями — кожному по потребі», «Що таке сімейний бюджет?».

Репродуктивний етап

- «Без господаря гроші — черепки» (*перегляд серії картин + складання розповідей + малювання*);
- «Що потрібно для добробуту сім'ї?» (*розгляд плакату + складання розповіді + конструювання*);
- «Я навчаюся у тата» (*опис предмет/в + малювання + художня праця*).

Узагальнюючий етап

- вікторина «Живи не як хочеться, а як можеться»;
- КВК «Сьогодні збережеш, завтра зекономиш, так і вік проживеш»;
- контрольне заняття «Чим хата багата?»;
- творчі ігри «Сім'я», «Магазин», «Будівництво», «Банк»;
- складання розповіді «Чим багата моя сім'я?».

Творчий етап

- розвага «Хто хоче багато мати, тому треба мало спати»;
- складання розповіді «А у нашого Омелька невеличка сімейка»;
- складання картограми «Бюджет нашої сім'ї».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- бесіда «Кого можна назвати економною людиною?»;
- написання листа-подяки батькам.

Світ очима дітей

Мета. Уточнити та розширити уявлення дітей про суттєві ознаки і особливості речей та предметів, що їх оточують (*меблі, іграшки, посуд, одяг, взуття, електроприлади тощо*); про те, що на їх виготовлення витрачались певні матеріали, час, праця людей, машини. Знати, що предмети домашнього вжитку потребують постійного догляду, якщо недбало ними користуватися, вони стануть непридатними й доведеться витратити кошти на придбання нових. Закріпити знання дітей про електроприлади (*телевізор, праску, пилосос, холодильник*), які полегшують працю людей, зменшують витрати сил та часу; продовжувати вчити правил безпеки при користуванні ними. Знати, що вони потребують постійного догляду і бережливого ставлення. Вчити дітей раціонально, по-господарськи використовувати речі, які були у вжитку, знаходити їм нове застосування. Підвести до свідомого розуміння, що речі, на які затрачена людська праця, необхідно берегти. Залучати дітей до лагодження та творчого перероблення з метою подальшого застосування старих речей. Дати дітям поняття про вторинну переробку промисловість нашої країни, про сировину для неї. Підвести до розуміння, що речі, які стали непридатними для використання, потрібно не викидати, а здавати в пункти прийому вторинної сировини (*одяг, метал, книги*). Виховувати бережливість, відповідальність, організованість.

Мотиваційний етап

- оглядова екскурсія на виставку «Досягнення нашого міста»;
- д/ігри: «Струм-трудівник», «Кожна річ — праця багатьох людей», «Полікуємо іграшку», «Впізнай за описом», «Мандрівка кімнатою», «Подорож містом», «Одягни ляльку на прогулянку», «Посуд»;
- СХД: «Що ми подаруємо мамам на день народження»;
- ручна праця: «Виготовлення квітів, ваз з покидькового матеріалу», «Готуємось до родинного свята».

Інформаційний етап

- бесіди: «Виберемо ляльці потрібні речі», «Наш друг і помічник Іскринка»,

«Любій малечі про цікаві речі»;

- розповіді вихователя: «Старим речам — нове життя», «Звідки до нас прийшла книга»;

- д/ігри: «Впізнай за описом», «Електрики», «Про що розповідають електроприлади», «Монолог речей»;

- екскурсія «Підприємства нашого міста»;

- читання оповідання О. Донченка «Голубий гвинтик», С. Баруздіна «Мамина робота»;

- розгляд картин «Моя кімната», «Фабрика Іграшок»;

- конструювання — «Влаштуємо ляльці кімнату».

Репродуктивний етап

- «Про що розповідають іграшки?» (*розгляд картин + складання розповіді + малювання іграшки*);

- «З чого виготовлені наші речі» (*розгляд картин + складання речень + конструювання*);

- ручна праця «Кожна річ потребує допомоги»;

- робота з батьками «Кожна річ — праця багатьох людей»;

- д/ігри: «Хто що виготовляє», «Порахуй і розкажи»;

- перегляд слайдів, опис електроприладів, їх застосування, «Домашні помічники».

Узагальнюючий етап

- д/ігри: «Яка річ зайва?», «Продовж розповідь», «Що ви знаєте про предмети», «Оживи предмет і розкажи про нього»;

- лото «Підбери потрібну річ»;

- КВК «Звідки прийшли наші речі?»;

- поле чудес «Незнайко в країні чудес»;

- творчі ігри: «Сім'я», «Дитячий садок», «Магазин», «Крамниця іграшок»;

- поповнення ігрових зон предметами та іграшками із тем одяг, взуття, предмети побуту.

Творчий етап

- придумування казки «У світі речей»;
- розвага «У країні Чарівних речей»;
- драматизація казки «Федорине горе»;
- СХД: «Оздобимо посуд для ляльок»;
- заняття «Кімната майбутнього» (*творче малювання*);
- оформити виставку.

Рефлексивно-оцінювальний етап

- самостійна художня діяльність;
- виготовлення подарунків «Піклуємося про малят» (*з покидькового матеріалу*);
- бесіда «Як я збережу речі»;
- розповіді дітей: «Що я зробив для предметів», «Мої успіхи й невдачі», «Що я думаю про речі та предмети»;
- написання листа-подяки батькам.

Добробут – результат нашої праці

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про суспільний характер праці, взаємозв'язок між різними професіями, які слугують створенню матеріальних та духовних благ для людей; розуміти, що за свою працю люди отримують заробітну плату (*більше та краще працюєш — більшу платню отримувеш*). Підвести до розуміння, що праця — джерело добробуту людей, і прибутки кожної сім'ї складаються з платні за певну працю. Ознайомити дітей з новоутвореними підприємствами рідного міста, їх діяльністю. Розповісти про види продукції, яку вони випускають, її економічну цінність. Підвести до розуміння відмінностей праці на цих підприємствах порівняно з тими, що існували раніше. Вчити дітей бережно відноситись до результатів праці, шанувати людей, які прославляли Україну своєю працею. Ознайомити з народними промислами. Залучати до виготовлення іграшок-саморобок, сувенірів з різного допоміжного матеріалу та вчити давати «друге життя» речам, що вийшли з ужитку, знаходячи їм

інше застосування або використовуючи як сировину чи допоміжний матеріал. Виховувати розуміння моральної значущості праці, свідомого ставлення до неї та шану до людей праці.

Мотиваційний етап

- розгляд серії картин «Трудівники нашої країни»;
- д/ігри: «Що треба для праці?», «Де я працюю?», «Праця чоловіка годує», «Відгадай, хто я?»;
- розгляд фотографій «Мами-трудівниці».

Інформаційний етап

- розповідь вихователя «Роботящі руки гори вернуть»;
- бесіда «Діло майстра величає»;
- бесіда «Ремесло на плечах не висить і хліба не просить»;
- д/ігри: «Хто як працює», «Хто дбає, той і має», «Ким ти будеш?».

Репродуктивний етап

- «Маленька праця краща за велике безділля» (розгляд картин 4- складання розповідей + малювання);
- «Бджола мала, а й та працює» (розгляд слайдів + малювання + художня праця).

Узагальнюючий етап

- КВК «Щоб життя нам гарне мати, треба добре працювати»;
- вікторина «Професії твоїх батьків»;
- поле чудес «Без труда нема плода»;
- д/ігри: «Хто працює вдень», «Всі професії важливі».

Творчий етап

- драматизація твору С. Михалкова «А що у вас?»;
- складання вірша «Моя мама трудівниця»;
- СХД: «Не святі горшки ліплять».

Рефлексивно-оцінювальний етап

- ділова гра «Шана людей праці»;
- розповідь дітей «Зробив діло — гуляй сміло!».

ПЛАН РОБОТИ БІЗНЕС-КЛУБУ

«МАЛЕНЬКИЙ ПІДПРИЄМЕЦЬ»

Мета. Розширити коло уявлень дітей про навколишній світ та рідну природу. Оволодіти елементарними економічними знаннями. Дати уявлення про економічну сферу діяльності дорослих, вироблення елементарних практичних навичок у сфері економічних відносин. Підготувати дітей до реального життя. Формувати особистість майбутнього громадянина нашої держави. Виробити навички продуктивності діяльності: отримання матеріальних результатів та включення їх у людські стосунки. Дати змогу відчувати якомога більше радості від пізнання нового. Продовжити вчити дітей розмовляти рідною мовою, вірно користуватись економічною термінологією (*акція, оренда, договір та ін.*). Виховання діловитості, економності, ініціативності, культури бізнесу.

Програма

Уточнити та розширити уявлення дітей про навколишній світ речей та предметів, якими користується людина і які є результатом її праці.

Дати знання, що праця — джерело добробуту. Виховувати бережне ставлення до результатів людської праці.

Продовжувати знайомити з проблемою збереження води, тепла та електроенергії, їх взаємозв'язок у природі.

Формувати уявлення про поняття «економіка», «бізнес», «приватизація», «оренда», «бартер», «кредит», «конкуренція», «податок» та ін. Поглибити знання дітей про підприємницьку діяльність установ та організацій в рідному місті. Розповісти про нові підприємства (*фірма, мале підприємство, акціонерне товариство тощо*) та професії людей (*комерсант, менеджер, орендатор, бакалавр, фермер*), яких потребує підприємницька діяльність. Дати знання про приватну справу та індивідуальну підприємницьку діяльність. Познайомити дітей з грошовою одиницею України (*гривня*) та грошми інших держав (*валюта*). Формувати уявлення про те, що гроші заробляють працею і витрачають на купівлю товару або оплату послуг. Поглибити знання про товарно-грошові відносини (*товар-гроші, гроші-товар*). Закріпити знання дітей про торговельні пункти. Познайомити з призначенням реклами як запорукою успішного бізнесу. Дати знання про фінансові категорії: ціна, вартість, кошти та ін.

Поглибити знання дітей про банк, його функції (*надходження, збереження та видатки грошей*). Ознайомити з професіями людей, які там працюють (*економіст, бухгалтер, касир, інкасатор та ін.*).

Дати уявлення про те, що правильно складений сімейний бюджет допомагає розподілити гроші на різні необхідні витрати. Вчити раціонально та економно використовувати кошти на приготування продуктів харчування: готувати різні страви з залишків продуктів, як от: грінки, шарлотка, пиріжки, манники, гречаники тощо.

Залучати дітей до посильної праці: виготовляти іграшки-саморобки, сувеніри з різного допоміжного матеріалу, пошиття м'якої іграшки, плетіння гачком, макраме, пап'є-маше та вчити давати життя речам, що вийшли з ужитку, знаходячи їм інше застосування. Виховувати працьовитість, бережливість, хазяйновитість, економність.

Ознайомити з комп'ютером. Розкрити роль комп'ютеризації у веденні господарства. Вчити гратися в економічні ігри.

Показники засвоєння змісту:

- мати уявлення про збереження навколишнього середовища;
- розуміти економічну термінологію;
- мати уявлення про товарно-грошові відносини;
- знати назви нових підприємств та професій людей, що там працюють;
- мати навички чемного ставлення до людей;
- закріпити у дітей вироблені навички та вміння виготовляти з різних матеріалів прості вироби в процесі художньої праці.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ЗАСІДАНЬ
БІЗНЕС-КЛУБУ «МАЛЕНЬКИЙ ПІДПРИЄМЕЦЬ»

№ п/	Зміст роботи	Кількість засідань	Практична робота
1	<p>«Школа юних бізнесменів».</p> <p>Познайомити дітей з школою юних бізнесменів. Формувати уявлення про поняття «бізнес» — підприємницьку діяльність, що дає прибуток. Розвивати зв'язну мову, логічне мислення, виховувати бажання стати бізнесменом</p>	1	
2	<p>«Що я знаю про економіку».</p> <p>Дати уявлення дітям про економіку — науку про ведення господарства. Залучати дітей до ведення домашнього господарства. Уточнити та розширити знання дітей про поняття «бізнес». Виховувати бережливість, працьовитість, ініціативність, економність.</p>	1	

3	<p>«Світ очима дітей». Уточнити та розширити знання дітей про навколишній світ речей та предметів, що їх оточують — це результат праці людей. Виховувати бережне ставлення до речей та предметів, повагу до людей праці різних професій.</p>	1-3	<p>Д/г «Економічне лото».</p> <p>Д/г «Що кому потрібно».</p> <p>Настільна гра «Крамниця майстрів»</p>
4	<p>«Збережи природу сьогодні — завтра вона збереже тебе». Вчити дітей оберігати природу, дбайливо ставитись до неї. Активізувати пізнавальну діяльність дітей, створити сприятливі умови для оволодіння елементарними економічними знаннями. Виховувати бережливість.</p>	3	<p>Настільна гра «Колесо фортуни».</p> <p>Вікторина «Бережи природу»</p>
5	<p>«Воду, тепло і світло — треба завжди берегти». Виробляти у дітей звичку економно ставитись до витрачання води, тепла, світла. Закріпити знання дітей про поняття «економна людина». Розвивати мислення, уяву, творчі здібності, виховувати бережливість, економність,</p>	3	<p>КВК «Ми веселі й бережливі». Д/г «Водопровідник».</p> <p>Д/г «Новосели»</p>

	ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.		
6	<p>«Моє рідне місто». Дати уявлення про мові підприємства рідного міста (<i>село</i>): кооператив, мале підприємство, орендне товариство, фермерське господарство, фірма.</p> <p>Розповісти про види продукції, що випускають дані підприємства. Познати з поняттям «бартер».</p> <p>Розвивати мову, мислення, вміння вірно користуватись економічною термінологією (<i>бартер, бізнес, економіка...</i>).</p> <p>Виховувати Інтерес до бізнесу.</p>	2	<p>Розглядання слайдів «Підприємство нашого міста»</p>
7	<p>«Все для добробуту людей».</p> <p>Поглибити знання дітей про підприємницьку діяльність установ та організацій рідного міста, зокрема, про установи культурно-побутового обслуговування населення (<i>пральня, ательє, перукарня, лазня</i>). Закріпити знання дітей</p>	3	<p>Відвідати виставку-продаж продукції підприємств нашого міста.</p> <p>Д/г «Будинок побуту».</p>

	<p>про поняття економіка. Вчити дітей раціонально використовувати свій час.</p> <p>Розвивати пам'ять, мислення, швидку реакцію людини.</p> <p>Виховувати вміння берегти та шанувати кожну хвилину.</p>		
8	<p>«Кожна праця почесна».</p> <p>Формувати уявлення дітей про нові професії людей, яких потребує підприємницька діяльність (<i>комерсант, менеджер, бакалавр, фермер-арендатор тощо</i>). Поознакомити дітей з поняттям «конкуренція», «договір». Закріпити знання дітей про підприємства нашого міста (<i>села</i>). Виховувати повагу до людей різних професій.</p>	3	Провести брейн-ринг «Праця гартує характер»
9	<p>«Дбайливий господар». Дати дітям знання про види власності: державну та приватну. Розповісти про індивідуальну підприємницьку діяльність людей. Виховувати працьовитість, економність, вміння доводити розпочату</p>	3	Д/г «Базар». Ручна праця: «В'язання гачком», «Вишивання», «Виготовлення сувенірів».

	справу до кінця.		
10	«Яким повинен бути бізнесмен». Формувати економічні якості особистості, перш за все: бережливості, економності, діловитості, працьовитості, ощадливості, раціональності, ввічливості, дисциплінованості, взаємоповаги. Дати уявлення дітям про діловий стиль бізнесмена (одяг, Взуття, зачіска, культура мовлення). Виховувати бажання стати бізнесменом.	3	Д/г «Одягнемо ділову людину». Вікторина «Що я знаю про бізнес».
11	«У гості до бізнесмена». Познайти дітей з офісом, з приміщенням, де працює бізнесмен, обладнанням. Закріпити знання дітей про діловий стиль бізнесмена. Виховувати діловитість, витримку, культуру бізнесу.	2	Розгляд слайдів «Офіс бізнесменів». Д/г «Відкриваємо власну справу».
12	«Ознайомлення з професією комерсанта (фермера, менеджера)». Дати уявлення про нову професію.	2	Економічний тренінг «Хто? Де? Коли?», «Має кожен

	<p>Підкреслити її суспільну значущість. Закріпити знання дітей про те, що людей, які на високому рівні займаються тою чи іншою корисною для людей діяльністю, називають підприємцями. Виховувати інтерес до нових професій, повагу до людей праці.</p>		<p>комерсант в економіці талант».</p>
13	<p>«Краса людських стосунків», Вчити дітей оцінювати вчинки людей різних професій у тій чи іншій ситуації. Розповісти про вчинки, за які люди несуть покарання у вигляді штрафу. Виховувати повагу до встановлених правил та бажання їх виконувати.</p>	2	<p>Д/г «Оціни вчинок». Ігрові ситуації «На підприємстві», «Ярмарок», «Транспорт».</p>
14	<p>«Реклама — запорука успіху». Ознайомити дітей з різними видами реклами (вулична, телевізійна, радіо, транспортна). Знати їх особливості та переваги. Дати знання дітям, що без реклами практично неможливо організувати стійкий збут будь-якої продукції. Розвивати логічне</p>	2	<p>Ручна праця. «Виготовлення реклами». Д/г «Реклама на товар».</p>

	<p>мислення, творчість, ініціативу, виховувати естетичний смак.</p>		
15	<p>«Рекламна агенція». Уточнити та розширити знання дітей про різні види реклами. Дати знання, що рекламу розміщують і виготовляють рекламні агенції. Вчити самостійно робити рекламу. Виховувати культуру бізнесу, діловитість, творчість.</p>	2	<p>Д/г «Ярмарок». КВК «Свято бережливості».</p>
16	<p>«Гроші та їх використання». Дати дітям уявлення про національну грошову одиницю України — гривню. Розширити знання про те, що їх заробляють працею і витрачають на купівлю товару та оплату послуг. Закріпити з дітьми поняття про товар. Виховувати бережливість, економність.</p>	2	<p>Гра «Економічний ланцюжок». Настільна гра «Крамниця бізнесмена». Розглядання грошей: 1, 2, 5, 10 гривень.</p>
	<p>«Гроші — товар — гроші». Поглибити знання дітей про товарно-грошові відносини (товар — гроші — товар), про правила користування грішми. Підвести до ро-</p>		<p>Д/г «Мандрівка</p>

<p>зуміння, що за певну кількість гривень, можна купити певну кількість товару. Ознайомити з поняттям «валюта», — грошми інших держав (США — долар, Німеччина — марки, Франція — франки, Росія — рубель і т. д.). Виховувати бережне ставлення до грошей,</p>	<p>з</p>	<p>Вікторина «Чи ви ощадливі?». Д/г «Чому плаче гривня?»</p>

17

3

	людьми, ощадливість, бережливість.		
18	<p>«Ознайомлення з банком».</p> <p>Формувати уявлення про банк, установу, де надходять, зберігаються та видаються гроші. Закріпити знання дітей про професії людей, що там працюють (касир, економіст, бухгалтер, управляючий, інкасатор і т. д.). Ознайомити з поняттям кредит-позика грошей з умовою повернення їх у певний строк з надлишком (відсотками), продаж товару з відстрочкою платежу. Розвивати творчі здібності, мислення, увагу. Виховувати повагу до людей праці різних професій, вміння чемно поводитись з людьми, ощадливість, бережливість.</p>	2	Розгляд слайдів про банк. Зустріч з працівниками банку.
19	<p>«Подорож за кордон».</p> <p>Уточнити та розширити знання дітей про банк.</p> <p>Вчити дітей здійснювати прості фінансові операції.</p>	2	Д/г «Банк». Гра «Бізнес-клуб».

	<p>Закріпити знання дітей про валюту, про те, що товар купується вітчизняними підприємствами і окремими підприємцями та продається за кордон за валюту. Виховувати культуру бізнесу, діловитість, економність та етику економічних стосунків.</p>		
20	<p>«У гостях у бабусі Гривні». Поглибити знання дітей про торговельні пункти (крамниця, ярмарка, кіоск, кафе, магазин і т. д.). Дати уявлення про джерела грошових прибутків, закріпити вміння дітей оперувати невеличкими сумами грошей. Познайти з поняттям «аукціон». Розповісти, що цінні речі та рідкісні товари продаються на «аукціоні». Виховувати бережливість, економність, взаємоповагу, ввічливість, ощадливість.</p>	3	<p>Д/г «Мандрівка у країну грошових одиниць». Д/г «Аукціон». Д/г «Ярмарка». Виставка-розвага «Незнайчиний аукціон».</p>
21	<p>«Продавець — покупець». Формувати у дітей початкові уявлення, щодо фінансової категорії (ціна, вартість, кош-</p>	2	<p>Гра «Крамниця бізнесмена». Ручна праця: «Виготовлення</p>

	ти, сума і т. д.). Закріпити знання дітей про товарно-грошові відносини. Розвивати логічне мислення, мову, пам'ять. Виховувати повагу до ділових людей, бажання їх наслідувати.		виробів пап'є-маше».
22	«Прибутки нашої сім'ї». Дати поняття про сімейний бюджет. Брати участь у його розподілі. Закріпити уявлення дітей про шляхи надходження грошей у сім'ю, прибутки кожної сім'ї будуть залежати від кількості вкладеної праці кожного її члена. Виховувати вміння співвідносити свої бажання з можливостями сімейного бюджету.	2	Розгляд слайдів «Дружна сім'я», «Брейн-ринг», «Всякий дім господарем гарний».
23	«Магазин у власному домі». Продовжувати знайомити з сімейним бюджетом, знати, що члени сім'ї, займаючись індивідуальною трудовою діяльністю (шиттям, вишивкою, різьбою і т. д.), можуть не тільки зекономити гроші на придбання необхідних речей,	3	Ручна праця: «Виготовлення сувенірів». Д/г «Копійка гривню береже». КВК «Хто дбає, той і має». Д/г «Монолог речей».

	<p>а й отримати прибуток, продаючи свої вироби.</p> <p>Виховувати заощадливість, творчість, самостійність, ініціативу.</p>		
24	<p>«Нове життя старим речам».</p> <p>Дати дітям уявлення про вторинну переробку промисловість нашої країни.</p> <p>Підвести до розуміння, що вторинна переробка сировини дає можливість значно економити природні ресурси. Виховувати почуття господаря, бережливість, економність.</p>	3	<p>Ручна праця: «Виготовлення сувенірів з покидькового матеріалу».</p> <p>Д/г «Ощадливі і економні».</p>
25	<p>«Достаток починається з бережливості». Вчити раціонально, по-господарськи використовувати речі, що були у вжитку, знаходити їм нове застосування, підвести до свідомого розуміння, що на виготовлення речей затрачена праця багатьох людей. Їх потрібно берегти. Розвивати Ініціативність, фантазію, бережливість, творчу уяву.</p>	3	<p>Вікторина «Працелюбство - грошове дерево».</p> <p>Ручна праця: «Виготовлення сувенірів».</p> <p>Д/г «Розумники».</p> <p>Д/г «Економне витрат гроші».</p>

26	<p>«Ми — маленькі бізнесмени».</p> <p>Закріпити знання дітей про використання в своїй мові економічної термінології (конкуренція, валюта, бартер, кредит і т. д.), розуміти їх зміст та використовувати в 2 практичній діяльності.</p> <p>Уточнити знання дітей про бізнес та професії людей, які працюють у бізнесі.</p> <p>Виховувати культуру економічної діяльності.</p>		<p>Гра «Бізнес-клуб»,</p> <p>Д/г «Економічне доміно».</p>
27	<p>«Ознайомлення з комп'ютером». Познайти дітей з комп'ютером та правилами користування ним.</p> <p>Розповісти, що він дає змогу економити час, кошти, полегшує працю людей.</p> <p>Вчити дітей виконувати елементарні справи на комп'ютері, грати в Ігри.</p> <p>Розвивати логічне мислення. Виховувати зосередженість, кмітливість, ініціативність, посидючість.</p>	4	<p>Розгляд комп'ютера</p>

28	Підсумкове заняття.	1	Вікторина «Що я знаю про бізнес та економіку?»
----	---------------------	---	--

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ

Чи вмієте ви вести господарство

1. У крамниці ви побачили гарну річ, порівняно недорого. Маючи при собі гроші на її придбання, ви:

- а) проаналізуєте свій бюджет і тільки тоді приймете рішення;
- б) порадитесь з чоловіком (*дружиною*);
- в) одразу ж купите річ.

2. Чи знаєте ви, скільки грошей витрачаєте на харчування протягом місяця?

- а) знаєте точно;
- б) приблизно?
- в) вважаєте, що такі підрахунки -марнування часу.

3. Як плануєте майбутні витрати, отримавши зарплату, премію?

- а) з точністю до карбованця, залишаючи частину як «резерв»;
- б) визначаєте приблизно;
- в) ніяких планів не складаєте, витрачаєте гроші залежно від потреби.

4. Чи можете сказати, скільки в цю хвилину у вас грошей, не заглядаючи у гаманець і не нишпорячи по кишенях?

- а) з точністю до тисячі;
- б) з точністю до одної-двох сотень;
- в) ваша відповідь — «щось близько червінця».

5. Чи систематично контролюєте свої витрати?

- а) так;
- б) час від часу;

в) вважаєте за непотрібне.

6. Ви можете сказати скільки і на що витратили грошей вчора чи позавчора?

а) з точністю до одної тисячі;

б) приблизно;

в) не пам'ятаєте.

Тепер за відповідь «а» поставте собі 5 балів, за відповідь «б» — 3 бали, за відповідь «в» — 1 бал. Підсумуйте бали, і ви дізнаєтесь до якої групи себе віднести.

Від 22 балів і вище. Ви дуже старанно плануєте свій бюджет. Цього ж вимагаєте від членів сім'ї. Не берете грошей у борг і самі не позичаєте, не робите непродуманих витрат. Звичайно, економія, розрахунок — речі потрібні, проте не повинні стати самоціллю, ускладнювати стосунки в сім'ї; не переступайте межу, за якою ощадливість переходить у скнарість.

Від 15 до 21 бала. Ви знаєте ціну грошам, але вони для вас не є самоціллю; любите робити подарунки. У вас у сім'ї «планове господарство», питання бюджету обговорюються колегіально, гроші на придбання невеликих речей зберігаються в ощадній касі.

Від 10 до 14 балів. Ви господарюєте досить сумбурно. Роблячи покупки, керуетесь більше емоційними справами, ніж тверезим розрахунком. Іноді це створює напруженість у сім'ї. Гроші на великі покупки накопичуються з великими труднощами. Може, варто дещо змінити свої звички?

Нижче 9 балів. Господарювати ви не вмієте, ведення домашнього господарства для вас — наука ще не пізнана. У домі нерідко бракує предметів першої необхідності, зате є багато випадкових, навіть непотрібних речей, до думки домашніх не дослухаєтесь.

Наша порада: не журіться і не сумуйте, якщо висновки тестування не на вашу користь. Адже наші тести саме і стануть у пригоді на шляху самовдосконалення.

Чи ощадливі ви?

1. Чи доливаєте ви окріп у чайник із заваркою, коли частину заварки розлито по чашках?
  2. Чи поспішаєте ви проскочити в двері, які обертаються, якщо хтось інший їх відкрив для себе?
  3. Чи відпарюєте ви непогашені марки від конвертів з метою подальшого їх використання?
  4. Чи підклеюєте ви до змісту про відрядження автобусні квитки і талони на телефонні розмови?
  5. Даєте ви чайові в перукарні чи тільки приємно посміхаєтесь?
  6. Чи вимикаєте ви вдома світло, виходячи з однієї кімнати в іншу?
  7. Коли на виставці дають поліетиленові пакети безкоштовно, чи задовольняєтесь ви одним?
  8. Одержавши подарунок, чи розгортаєте ви упаковку настільки обережно, щоб стрічку чи пакет можна було використати повторно?
  9. Чи надолжуєте ви щось, прогаяне в літературі чи в періодиці, сидячи в черзі до зубного лікаря?
  10. Чи сподіваєтесь ви знайти монету в телефоні-автоматі до початку своєї розмови?
  11. Чи милуєтесь ви красотою природи?
  12. Чи є у вас улюблені заняття?
- Після кожного питання поставте відповідь — «так» чи «ні». Підрахуйте

відповіді. Якщо відповідей «так» немає жодної — ви марнотраець. Якщо їх від 1 до 5 — ви помірно ощадливі, від 6 до 9 — на межі зі скнарою, 10 — страшений скнара.

Анкета 1 для батьків

1. Чи часто ви святкуєте день народження в сім'ї:

- а) не часто;
- б) якщо святкуєте, хто бере участь у святкуванні?

2. Що краще купити дитині на зиму:

- а) дешеве зимове пальто;
- б) дорогу шубу;
- в) комбінезон на хутрі.

3. Що ви купите своїй дитині:

- а) морозиво;
- б) ковбасу;
- в) шоколад.

4. У крамниці ви побачили гарну іч:

- а) не візьму її відразу;
- б) позичу гроші й візьму;
- в) буду радитись із членами сім'ї.

5. Якщо до вас прийшли друзі, що ви їм запропонуєте:

- а) чай з печивом;
- б) фрукти;
- в) накриєте стіл з різними стравами.

6. Чи завжди ви, виходячи з дому, перевіряєте, чи відключені електричні прилади:

- а) завжди;

б) інколи;

в) ніколи.

7. Як без холодильника можна зберігати продукти:

а) викласти на холодний балкон;

б) засолити, законсервувати;

в) все зразу з'їсти.

8. Як ви перете білизну?

а) щоденно;

б) в суботу;

в) один раз на місяць.

9. Хто у вашій сім'ї бере участь у заготівлі продуктів на зиму:

а) мама;

б) тато;

в) бабуся чи дідусь;

г) всі члени сім'ї.

10. Що ви робите із взуттям, що трохи зносилось:

а) самі ремонтуєте;

б) ремонтуєте в майстерні;

в) купуєте нове.

11. Де ви купуєте продукти?

а) у крамниці, де потрібно стояти в черзі, але дешевше;

б) на ринку, без черги, але й дорожче.

12. Чи вважаєте ви себе економною людиною, якщо так, то чим викликана ваша економність?

а) недостатній заробіток;

б) хочу мати багато і не відстати від інших;

в) внутрішня необхідність, що треба мати.

13. Хто в сім'ї розпоряджається грошми:

а) мама;

- б) тато;
- в) бабуся чи дідусь;
- г) всі члени сім'ї.

14. Де краще зберігати гроші:

- а) вдома;
- б) в банку.

15. Як ви вважаєте, краще гроші тримати:

- а) в гривнях;
- б) у валюті;
- в) вкласти в нерухомість.

16. Що краще купити:

- а) 5 шматків імпортного мила «Дуру»;
- б) 8 шматків вітчизняного мила.

17. Як ви одягаєте свою дитину:

- а) купуєте дорогий одяг;
- б) шие, в'яжете предмети одягу своїми руками;
- в) переробляєте свої старі речі на нові.

18 Чи можете ви пояснити економічні терміни: економіка, валюта, бартер, біржа, акція, сертифікат, бізнес, конкуренція?

Анкета 2 для батьків

1. Що таке сімейна економіка?
2. Скільки, на вашу думку, повинно бути дітей у сім'ї?
3. Що таке сімейний бюджет і як його вірно розподілити?
4. Чи відмічаєте ви в сім'ї родинні свята? Як часто і кому?
5. Любите ви готувати страви своїми руками чи купуєте у магазині?
6. Щоб ви вибрали: відпочинок у рідному селі чи відпочинок на морі?
7. Коли ви своїй дитині останній раз купували іграшку?
8. Хто у вашій сім'ї розпоряджається фінансами?
9. Чи вважаєте ви себе людиною економною?
10. Цікаво, якби ви одержали велику суму грошей, на що б ви їх витратили?
11. Який прилад у побуті споживає найбільше електроенергії?
12. Цвях погано тримається в стіні, чим ви зарадите?
13. Хто у вашій сім'ї готує обід?
14. Де швидше закипить вода: в чайнику на електроплитці чи в електросамоварі?
15. Що можна виготовити зі старих панчох на кухні?
16. У своїй квартирі ви прибираєте самі чи користуєтесь службою побуту?
17. Чи часто ви ходите в гості?
18. Які меблі у вашій квартирі?
19. Як ви доглядаєте за взуттям?
20. Чи повинна дитина мати свої гроші?
21. Як ви економите свій час на роботі і вдома?
22. Чи милуєтеся ви красою природи?
23. Чи маєте ви запас продуктів і який?

24. Що ви купуєте в першу чергу у крамниці?
25. Що краще — купити дитині одну шоколадку чи 1 кг карамелі?
26. Чим займаються члени вашої сім'ї у вихідний день?
27. Яким видом спорту ви займаєтесь?
28. Чи гуляєте ви з дитиною щоденно на свіжому повітрі?
29. Назвіть новоутворені підприємства у вашому місті.
30. Які продукти переважають у вашому харчуванні?

Анкета для вихователів

1. Чи потрібно вивчати економіку в дитячому садку?
2. Хто з педагогів минулого приділяв велику увагу економічному вихованню дітей?
3. Назвіть сучасних педагогів, які займаються проблемою економічного виховання?
4. Якими повинні бути дошкільні заклади — державними чи приватними?
5. На вашу думку, чи доступне дітям тлумачення економічних термінів?
6. Що таке економіка?
7. Як ви розумієте: економічність — якість культури?
8. Чи вважаєте ви себе людиною економічною?
9. Які підприємства нашого міста ви знаєте?
10. Чи потрібно дітей дошкільного віку знайомити з грошми?
11. Що таке бережливість?
12. Як ви бережете свій час на роботі?
13. На вашу думку: з якого віку потрібно привчати дітей до праці?
14. Як розподілити сімейний бюджет, коли він складає всього 40 гривень?
15. Які тварини занесені до Червоної книги:
  - рослини;
  - риби;
  - жаби.
16. Назвіть лікарські рослини даної місцевості та строки їх зберігання.
17. Що, ви вважаєте, вам допоможе у роботі з дітьми з питань економічного

виховання?

18. З якими новими професіями слід познайомити дітей дошкільного віку?

19. Якщо ви одержите велику суму грошей, на що ви їх витратите?

20. Які форми роботи ви використаєте з питань економічного виховання, працюючи з батьками?

21. Поясніть економічні терміни: конкуренція, біржа, прибуток, валюта, кредит, аукціон, податок, митниця і т. д.

22. Що таке потреба та доход сім'ї і від чого він залежить?

23. На вашу думку: з чого потрібно починати, роботу з дітьми з даної проблеми?

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Дидактичні ігри

Кожна праця — почесна

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про працю людей різних професій, знати, що кожна річ — праця багатьох людей. Розвивати відповідальність за доручену справу. Виховувати чесність, повагу до людей різних професій.

Економно витрать гроші

Мета. Закріпити знання дітей про поняття «товар». Економно витратити гроші на придбання необхідного товару, оперувати невеликою сумою грошей. Підтримувати дружні взаємовідносини між продавцем і покупцем. Виховувати економність, чесність, вміння виконувати правила культури бізнесу.

Будинок побуту.

Мета. Продовжувати формувати уявлення дітей про працю людей у сфері обслуговування, їх обов'язки та взаємовідносини між працівниками та відвідувачами. Розвивати навички культурного спілкування. Виховувати ввічливість, витримку, лагідність, відповідальність, економність.

Аукціон

Мета. Продовжувати вчити дітей правильно рекламувати товар, використовувати його за призначенням; знати, що цінні та дорогі речі продаються на аукціоні. Закріпити вміння користуватися грошми. Виховувати самостійність, ініціативність, витримку, чесність, ввічливість.

Виставка-продаж

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про різні пункти торгівлі: крамниця, кіоск, універсам, ярмарок, базар, аукціон, кафе. Ввести в світ товарно-грошових відносин між людьми. Розвивати навички торгівлі. Виховувати діловитість, ввічливість, хазяйновитість, уважність, чесність.

Орієнтовна тематика настільно-друкованих ігор для дітей дошкільного віку.

Бізнес

Мета. Уточнити знання дітей про нові професії ділових людей: фермер, комерсант, банкір, літератор, закріпити економічні поняття «банк», «кредит» та вміння оперувати грошми в межах 10. Виховувати повагу до людей різних професій, заощадливість, економність, взаємоповагу.

Подорож до королеви Економіки

Мета. Закріпити вміння дітей здійснювати прості фінансові операції, вміти раціонально, по-господарськи використовувати речі та предмети навколишнього світу за призначенням. Виховувати економність, бережливість, хазяйновитість.

На ярмарок

Мета. Формувати уявлення дітей про те, що ярмарок — це місце, де можна купити і продати товар. Закріпити знання про фінансові категорії: ціна, сума, кошти, вартість. Виховувати доброзичливі стосунки між продавцем і покупцем.

Економічна пошта

Мета. Удосконалювати знання дітей про різні види транспорту, їх призначення та взаємостосунки між людьми різних професій. Вміти виконувати Правила вуличного руху, дотримуватись правил культурного поведіння. Виховувати повагу до людей . праці, ввічливість, відповідальність, дисциплінованість.

Подорож за кордон

Мета. Поглибити знання про банк та професії людей, які там працюють. Закріпити знання дітей про поняття «валюта», вміти нею користуватись. Розвивати доброзичливе ставлення до мешканців ближнього та далекого зарубіжжя. Виховувати бажання підтримувати дружні стосунки, товариську, гостинність, взаємоповагу.

Поле чудес

Мета. Вчити дітей розв'язувати економічні кросворди, чайнворди, в рішенні яких зашифровані назви моральних якостей. Розвивати логічне мислення, уяву. Виховувати чесність, доброзичливість.

Крамниця для «бізнесмена»

Мета. Закріпити знання дітей про «товар», українську грошову одиницю «гривню»; вміти класифікувати речі та предмети за їх призначенням. Виховувати культуру спілкування покупця і продавця.

Відкриємо власну справу

Мета. Закріпити знання про працю ділових людей (*бізнесменів*), вміти підбирати обладнання, приміщення, персонал, «товар» для того, щоб займатися підприємницькою діяльністю. Вміти використовувати гроші за призначенням. Виховувати діловитість, відповідальність, чесність, бажання стати бізнесменом.

Бізнес-доміно

Мета. Закріпити знання дітей про «товар», вміти підбирати товар за призначенням для торгівлі, оперувати певною сумою грошей. Виховувати культуру бізнесу.

Менеджер

Мета. Формувати уявлення дітей про бізнес. Знати, що в бізнесі працюють відважні, розумні, ділові люди. Закріпити знання дітей про банк, грошові одиниці України та Інших держав, про поняття «кредит», «штраф», «бартер», «конкуренція». Виховувати відповідальність за доручену справу, діловитість, ініціативність, економність, скромність.

Оціни вчинок

Мета. Вчити дітей вірно підбирати картинки та вірно оцінювати вчинки людей, визначати позитивні стосунки в діяльності дітей. Виховувати доброзичливість, товариськість, чуйність, взаємодопомогу.

Орієнтовна тематика сюжетно-рольових ігор для дітей старшого дошкільного віку

Кожен дім господарем гарний

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про обов'язки членів сім'ї, їхні взаємовідносини. Знати, що добробут сім'ї залежить від їхньої участі у підприємницькій діяльності. Виховувати доброзичливість, турботливість, взаємоповагу, любов до батьків.

Добробут сім'ї

Мета. Продовжувати знайомити з сімейним бюджетом, залучати дітей до розподілу сімейного бюджету, вчити підтримувати ділові стосунки між членами сім'ї. Виховувати заощадливість, економність, відповідальність, дружні стосунки.

У крамницю до бізнесмена

Мета. Уточнити та розширити знання про торговельні пункти та професії людей, які там працюють. Закріпити знання дітей про товар. Вчити бути економними, вміти користуватися послугами крамниці, оперувати грішми. Виховувати чесність, ввічливість, підтримувати дружні взаємовідносини між покупцем і продавцем.

Будинок побуту

Мета. Закріпити знання про працю людей у сфері обслуговування населення. Вміти економити свій час та час клієнтів, підтримувати позитивні взаємостосунки між обслуговуючим персоналом та відвідувачами.

Банк

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про роботу банку та професії людей, які там працюють. Закріпити поняття «кредит», «валюта», «ощадна» книжка. Вміти виконувати незначні фінансові операції. Виховувати звичку культурного поведіння в громадських місцях.

Орієнтовна тематика дидактичних ігор для дітей старшого дошкільного віку

Ми — маленькі бізнесмени

Мета. Закріпити знання дітей про професії ділових людей, їхні взаємостосунки під час виробничої діяльності. Виховувати діловитість, творчість, чесність, відповідальність, повагу та шану до людей різних професій.

Одягни ділову людину

Мета. Закріпити знання дітей про стиль одягу, взуття, зачіски ділової людини. Знати, що від одягу людини, її поведінки залежить настрій та взаємостосунки інших людей. Виховувати діловитість, естетичний смак.

Ощадливі та економні

Мета. Вчити дітей ощадливо і економно ставитись до речей та предметів, що їх оточують, вміти своєчасно ремонтувати та лагодити пошкоджені речі. Виховувати ощадливість і економність.

На планеті «Економа» X (ікс)

Мета. Закріпити знання дітей про грошові одиниці України та інших держав (*гривня, долар, марки, російські рублі*), вміти ними користуватись, витратити їх економно і за призначенням. Під час оперування грошми підтримувати дружні, ділові стосунки між однолітками. Виховувати ощадливість, економність, товариськість, взаємоповагу.

На базарі

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про різні торговельні пункти, де можна купити чи продати товар, підтримувати товарно-грошові відносини між людьми. Виховувати бажання бути бізнесменами, вміння користуватися навичками культурного спілкування між продавцем і покупцем.

Чому плакала гривня?

Мета. Продовжити знайомити дітей з грошовою одиницею (*гривнею*), вміти оперувати невеликою сумою грошей. Розвивати навички ділових

взаємостосунків між людьми. Виховувати чесність, діловитість, взаємоповагу.

Банк

Мета. Формувати уявлення дітей про установу, де зберігаються, обмінюються і видаються гроші — банк, вміти користуватися його послугами, витратити гроші за призначенням. Розвивати ощадливість, дружні взаємовідносини між людьми.

Монолог почуттів

Мета. Закріпити знання про емоційну сферу людини, яка виявляється в різних почуттях під час виробничої діяльності. Виховувати доброту, лагідність, скромність, чуйність, тактовність.

Книга «добрих справ»

Мета. Закріпити знання дітей про підприємства нашого міста та професії людей, які там працюють; підтримувати дружні взаємостосунки між людьми під час виробничої діяльності. Виховувати дбайливе ставлення до суспільного майна, діловитість, відповідальність, дисциплінованість.

Гра «Ланцюжок настрою»

Мета. Продовжувати вчити дітей розпізнавати емоційні стани та почуття людей, називати їх (*сум, подив, радість, гнів, спокій.*). Вчити створювати настрої бізнесмена на основі його поведінки; розкривати соціально-моральний зміст ситуацій, в які потрапив бізнесмен. Виховувати співчуття, чуйність, радість, стриманість, діловитість, бажання стати переможцем.

Матеріал. Шість картинок, на яких зображений бізнесмен у різних видах положення тіла та шість картинок із зображенням обличчя з різними виразами емоцій (*суму, подиву, радості, гніву, горя, спокою*).

Хід гри

У грі беруть участь від двох до шести гравців. Ведучий пропонує кожному гравцеві взяти комплект картинок — 6 шт. Одну смужку, на якій зображено обличчя з різними виразами емоцій. Переможцем гри вважається той гравець, котрий перший підбере до кожного положення тіла відповідний образ обличчя і

прокоментує, які події зумовили виникнення у бізнесмена даного настрою.

Гра «Азбука почуттів»

Мета. Уточнити і розширити уявлення дітей про взаємозв'язок моральних якостей людини з її діями та вчинками. Розвивати вміння класифікувати сюжетні картинки за моральними якостями. Виховувати бажання бути добрим, ввічливим, сильним, чесним, діловим бізнесменом.

Матеріал. 8 карток, ігрове поле яких поділене на квадрати. У першому квадраті ігрового поля зображена моральна ситуація між дорослими та дітьми. 36 розрізаних картинок, які повинні доповнити і скласти відповідну моральну ситуацію.

Хід гри

У грі беруть участь 2—8 дітей. Гравці отримують рівну кількість картинок із зображенням вчинків людей, які характеризують ту чи іншу моральну якість. Ігрове поле поділене на квадрати. Вихователь повідомляє про те, що кожна стрічка з квадратами відповідає тій чи іншій моральній якості. Гравці повинні поставити картинки в ті квадрати стрічок ігрового поля, які сприяють формуванню даної моральної якості. Виграє той, хто першим розмістить свої картинки на ігровому полі.

При повторенні гри гравці можуть обмінюватися картинками.

Гра «Що потрібно бізнесмену»

Мета. Систематизувати знання дітей про нові професії ділових людей, яких потребує підприємницька діяльність та їх взаємовідносини в суспільстві. Розвивати логічне мислення, мову. Виховувати діловитість, доброзичливість, дружбу, взаємодопомогу, шану та повагу до людей різних професій.

Матеріал. Шість картинок із зображенням ділових людей різних професій у

лівій частині картинки, права частина розкреслена на 6 квадратів, 36 предметних картинок із зображенням знарядь для праці кожного бізнесмена, по 6 гривень

Хід гри

У грі беруть участь 2—6 гравців, один ведучий. Кожна дитина отримує картку із зображенням однієї з професій ділової людини (*бізнесмена*). Гравці повинні купити для свого бізнесмена знаряддя для праці. Кожен гравець має 6 гривень. Хто швидше закупить знаряддя для праці бізнесмена, той і виграє.

Примітка. Коли хто-небудь з бізнесменів купив не ту картинку, її можна відкупити у свого колеги, дотримуючись різних форм етикету.

Гра «Будь обережним»

Мета. Вчити дітей діяти в екстремальних ситуаціях, у небезпечних для життя умовах. Вміти оцінювати позитивні та негативні вчинки своїх товаришів та свої власні. Викликати бажання турбуватися про своє здоров'я та здоров'я своїх однокласників. Виховувати почуття взаємодопомоги, чуйності, сміливості, співчуття.

Матеріал. Ігрове поле складається з єдиної сюжетної картини, через яке проходить чарівна стежина з різнокольорових кружечків (*червоний, чорний, жовтий, синій...*). Ігровий кубик з числовим позначенням (*сюжетних картинок із зображенням позитивних екстремальних ситуацій. Фішки для гравців*).

Хід гри

У грі беруть участь від 2 до 6 учасників. За допомогою кубика або лічилки гравці встановлюють чергу. Гравці виставляють свої фішки на старті (*початок чарівної стежини*), і згідно поставленої черги кидають кубик і пересувають свої фішки на кількість кружечків, що відповідає числу, яке випало на кубику. Якщо фішка гравця зупинилась на пожежній машині, де зображено небезпечну для життя екстремальну ситуацію, то потрібно знайти сюжетну картинку з позитивною ситуацією і накласти її на першу картинку.

Якщо фішка зупинилась на жовтому кружечку, дитина повинна пересунути свою фішку на один кружечок вперед.

Якщо фішка зупинилась на червоному кружечку, гравець повинен назвати ху-

дожній твір на пожежну тематику.

Якщо фішка зупинилася на чорному кружечку, гравець пропускає хід.

Якщо фішка зупинилася на синьому кружечку, гравець повертається на два кружечки назад.

Виграє той, хто першим прийде до фінішу.

Дидактична гра «Ощадливі і економні»

Мета. Розширити та уточнити знання дітей про гроші (*гривні*), їх призначення та використання. Виховувати ощадливість і економність.

Правила гри. Кількість товару повинна відповідати кількості грошей. Купити товар можна лише тоді, коли загадаєш про нього загадку, прочитаєш вірш чи розповіси приказку або прислів'я.

Хід гри

Дітям дають купюри по 10 грн. Вони ідуть до крамниці, на ярмарок і купують товар згідно з правилами гри.

Дидактична гра «Де краще відпочити?»

Мета. Формувати вміння дітей диференціювати об'єкти сфери обслуговування за їх призначенням (*дитсадок, школа, бібліотека, їдальня, ательє, кінотеатр, парк, аптека, поліклініка тощо*). Закріпити знання про працю людей різних професій. Розвивати етику економічних стосунків. Виховувати повагу і шану до людей різних професій.

Правила гри. Розповідь повинна бути послідовною, чіткою, короткою. Кожен самостійно повинен підібрати картинки.

Матеріал. Сюжетні картинки, на яких зображено об'єкти сфери обслуговування, трудові дії людей різних професій, обладнання, інструменти.

Хід гри

Діти до сюжетних картин повинні підібрати предметні картинки, скласти

розповідь.

Гра «Крамниця бізнесмена»

Мета. Закріпити знання дітей про поняття «товар», українську грошову одиницю «гривню», вміти купувати товар, оперуючи певною сумою грошей та класифікувати речі та предмети за їх властивостями, дотримуватись культури спілкування. Виховувати діловитість, взаємоповагу, скромність, доброзичливість, інтерес до бізнесу.

Матеріал. Ігрове поле, яке складається з двох квадратів. На великому квадраті зображено різний товар, по кутах великого квадрата розміщені: митниця, стартова доріжка, два театри. 70 гривень. Кубик з числовим позначенням. Фішки.

Хід гри

У грі беруть участь 5—7 дітей. З них вибирається банкір, який керує грою. Гравці по черзі кидають кубик і свою фішку, переставляють на кількість квадратиків, що відповідають числовому значенню на кубіку. Коли фішка зупиняється на секторі «товар», учасник гри сплачує 1 гривню, якщо фішка зупиняється на секторі «сюрприз» (*конверт*), то учасник отримує певну суму грошей, що вказана в конверті. Якщо фішка зупиняється на секторі «театр», то учасник пропускає хід (*відпочиває*). Якщо фішка зупиняється на секторі «митниця», то учасник сплачує податок — 2 гривні.

Виграє той, у кого залишається найбільша сума грошей і хто першим прийшов до фінішу.

Гра «Відкриємо власну справу»

Мета. Розширити знання дітей про працю ділових людей (*бізнесменів*). Вміти підбирати обладнання, приміщення, персонал, «товар» для того, щоб займатися підприємницькою діяльністю; використовувати гроші за призначенням. Розвивати пам'ять, мову, мислення. Виховувати діловитість, чесність, ввічливість, підтримувати доброзичливі стосунки між людьми.

Матеріал. Ігрове поле, поділене на 2 круги; 30 сюжетних картинок; по 10 гривень кожному учасникові.

Хід гри

У грі беруть участь 4—6 дітей. Кожному видається по 10 гривень. У кишеньки розкладаються картинки. За сигналом ведучого колесо крутиться, коли зупиняється, то діти згідно зі встановленою чергою, вибирають картинки і купують все необхідне для організації підприємницької діяльності бізнесмена. Коли квітка буде викладена, бізнесмен відкриє своє власне підприємство. Гра закінчується.

Гра «Бізнес»

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про нові підприємства вашого міста та професії людей, які там працюють: фермер-орендатор, комерсант, банкір, літератор, менеджер тощо. Закріпити економічні поняття «банк», «кредит», «штраф», уміння рахувати гроші в межах 20 гривень. Виховувати повагу до людей різних професій, організованість, заощадливість, взаємодопомогу, взаємоповагу, працьовитість.

Матеріал. Ігрове поле круглої форми, поділене на 4 сектори, складається з трьох кругів, фішки, кубик, по 20 гривень кожному учасникові.

Хід гри

У грі беруть участь 4—6 дітей. Згідно черги діти кидають кубик і просувають фішку по квадратах середнього кола; якщо фішка зупиняється на картинці, то учасник гри повинен купувати товар за 1 гривню. Якщо фішка зупиняється на кольорових секторах, то у «банку» ділові люди надають кредит у розмірі 1, 2 гривні. Якщо фішка зупиняється на чорному секторі, то хід пропускається.

Виграє той, хто першим прийшов до фінішу і в кого залишилися гривні.

Гра «Економічне лото»

Мета. Закріпити знання дітей про «товар». Навчити вмінню оперувати невеликою сумою грошей у межах 10. Вміти класифікувати картинки за призначенням, відбираючи товар для торгівлі. Виховувати економність, ощадливість, чесність, ввічливість, доброзичливість.

Матеріал. П'ять великих квадратних карток, 40 сюжетних картинок із зображенням різних речей та предметів, 20 картинок із зображенням конверта на відповідному кольоровому фоні, де знаходяться додаткові завдання для гравців.

Хід гри

У грі беруть участь 5 гравців. Кожний отримує картку, ігрове поле якої поділене на квадрати і зафарбоване у відповідний колір. 4 крайні квадрати мають зображення конвертів, у яких знаходиться додаткове завдання для гравців, рішення якого принесе гравцеві додаткові очки. В середині квадрата розміщені предмети, до яких потрібно підібрати серію сюжетних картинок, по 8 картинок на кожному великому квадраті. Ведучий швидко підіймає розрізані картинки, гравці швидко підбирають картинки, відповідно до малюнка на великому квадраті. Виграє той, хто першим закінчить гру.

Гра «Колесо удачі»

Мета. Закріпити поняття «товар», вміння класифікувати речі за їх призначенням та використанням, вміння користуватися грішми. Виховувати ввічливість, діловитість, взаємовиручку.

Матеріал. Картинки із зображенням товару, купюри по 10 гривень.

Хід гри

У кишеньках колеса розташовані картинки із зображенням товару. Гравцям видається по 10 грн. на покупки. Один із гравців крутить колесо. Той, хто першим вигукує «Купую!», купує річ, на якій зупинилася стрілка за ціну, вказану на картці. Якщо гравець купує «не свій товар», він платить штраф у розмірі ціни на нього, а товар залишається в магазині.

Виграє той, хто швидше «скупиться» — заповнить всі клітинки на своєму бланку.

Гра «Оціни вчинок»

Мета. Закріпити вміння дітей класифікувати моральні ситуації з позитивними та негативними вчинками людей, вірно їх оцінювати. Розвивати кмітливість, зосередженість. Виховувати доброзичливість, взаємодопомогу, ввічливість, повагу до людей,

Матеріал. Картинки різних кольорів, поділені на 4 частини, сюжетні картинки, на яких зображені вчинки.

Хід гри

У грі беруть участь 3—5 дітей. Кожній дитині дається картинка — бланк відповідного кольору. Вихователь піднімає картинку з певною ситуацією. Дитина, в якій картинка такого кольору, підбирає 4 картинки-ситуації, на яких зображено правильний вчинок.

Хто першим підбере 4 картинки, той виграє.

2. Підібрати синоніми до слів:

— економний (*бережливий, ощадливий, хазяйновитий*);

— працюючий (*роботящий, працелюбний, трудолюбивий*).

3. Підібрати антоніми до слів:

— бережливий (*марнотратний*);

— роботящий (*ледачий*);

— щедрий (*скутий*);

— премія (*штраф*).

(Діти відповідають, підводять підсумки другого туру).

Ведуча. Ви добре справились із цими завданнями, можете відпочити під час музичної паузи.

(Пісня-інсценівка «Ой, продай, бабусю, бичка»).

Ведуча. Наступні завдання для найбільш допитливих, відповідальних і кмітливих — для капітанів.

1. Як називаються українські гроші?
2. Як караються люди за порушення правил торгівлі?
3. Які види власності ви знаєте?
4. Назвіть нові підприємства нашого міста.
5. Звідки надходять гроші в банк?
6. Де можна купити і продати товар? *(Капітани відповідають, підводять підсумки).*

Ведуча. А зараз знову музична пауза.

(Гра на музичних інструментах «Ой, лопнув обруч»).

Ведуча. Ось ми і підійшли до домашнього завдання. Його тема — реклама.

(Діти рекламують товар).

Ведуча. Рекламу товару роблять, щоб швидше і вигідніше його продати. Ось і зараз відбудеться продаж прорекламованого товару.

(Продаж найбільш цінних речей відбувається з аукціону. Підводяться підсумки. Переможці нагороджуються призами).

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЕКОНОМІКИ

ДЛЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНЯТ

Бізнес - клуб "Маленький підприємець"

ЗАВДАННЯ:

- 1) ввести дитину у світ елементарних уявлень про економічні процеси й об'єкти, ознайомлюючи із сімейною економікою, продуктами праці та їх виробниками;
- 2) уточнити й розширити уявлення дітей про обмін товарами та послугами, про гроші та їх значення;
- 3) вчити дітей висувати найпростіші пропозиції з приводу дій, необхідних для розв'язання тих чи інших економічних проблем, використовувати доступні їм засоби та способи пізнання;
- 4) виховувати інтерес до економічних знань у різних видах діяльності дітей.

МАТЕРІАЛИ:

- 1) схема "Сімейний бюджет", картки із зображенням складових основного і не основного доходу;
- 2) різні банкноти, карта-схема грошового обігу, наочний матеріал "Дохід - витрати";
- 3) картинки із зображеннями різних товарів;
- 4) великі літери "Е", "К", "О", "Н", "О", "М", "Г", "К", "А";
- 5) магнітна дошка, магніти, фломастери.

ХІД ЗАСІДАННЯ:

Привітання вихователя

- Доброго дня, дорогі друзі! Ми раді, що ви прийшли до бізнес - клубу. Тут

наші юні підприємці розв'язують серйозні економічні проблеми, спілкуються, відпочивають. Сьогодні відбудеться чергове засідання учасників клубу. Як завжди, разом з нами гном Економ.

Я веселий, добрий гном,
Добрий гном Економ.
Люблю гроші рахувати
і господарством керувати.

Економічна розминка

- Діти, гном Економ хоче провести з вами економічну розминку. Станьте кружка. Ви будете передавати гнома Економа одне одному й говорити слова - антоніми з економічним змістом: дорого - дешево, покупець - продавець, добре - погано, дохід - витрати, економити - витратити, роздріб - гурт, виробник - споживач, імпорт - експорт, працелюбний - лінивий тощо. Хто помиляється пропускає хід.

Робота з демонстраційним матеріалом та індивідуальними, картками

- Молодці, ви вже готові до більш складних завдань. Почнемо наше засідання. економіці, як ви знаєте, все починається з бюджету. Пригадайте, з яких частин складається бюджет ? Правильно, з доходу та витрат. Я вам розповім про бюджет сім'ї Крокодила Гени, а ви на моделі "Сімейний бюджет" зобразите фішками його складові частини.

Потоваришували якось Крокодил Гена, Чебурашка й бабуся Шапокляк. І стали вони жити разом. Усе в них складалося добре. Крокодил Гена на роботу до зоопарку влаштувався, де йому платили гроші. Чебурашка вчився в лісовій школі, щоб стати пілотом. За успішне навчання йому теж платили гроші. Бабуся Шапокляк була старенька,

не працювала, а вела домашнє господарство. Але вона теж отримувала гроші.

- Отже, дохідна частина бюджету сім'ї Крокодила Гени складається із заробітної плати, стипендії та пенсії. Але, як ви знаєте, в будь - якій сім'ї є не лише доходи, а й витрати. Я пропоную вам за допомогою індивідуальних карток змоделювати витратну частину бюджету сім'ї Крокодила Гени. А потім знайти й показати витрати, які можна віднести до основних та неосновних.

- Що зображено на схемах? Правильно, дохід і витрати. Що таке дохід? Так, це всі гроші, що надходять до бюджету сім'ї. А що таке витрати? Молодці. Це всі гроші, що витрачаються членами сім'ї. Пригадайте, які бувають витрати? Так, основні й неосновні.

Діти, подумайте, що можна продати Крокодилу Гені, щоб поліпшити добробут його сім'ї?

Розв'язання економічної задачі

- Діти, гном Економ пропонує вам розв'язати таку економічну задачу:

Троє поросят Ніф-Ніф, Нуф-Нуф та Наф-Наф працювали будівельниками. Отримавши зарплату, вони вирішили зробити необхідні покупки. Ніф-Ніф подумав, що продукти харчування — це найнеобхідніше, тому їх потрібно купити якнайбільше. І всю зарплату витратив на продукти. Нуф-Нуф дуже любив розважатися та ласувати солодощами. Йому подобалося ходити в кафе "Ласунчик", а отже зарплати вистачило лише на вихідний день. Наф-Наф хотів купити ділянку землі для вирощування овочів та фруктів. Він довго накопичував гроші й тепер, доклавши частину зарплату, зміг здійснити своє бажання.

Хто з поросят правильно використав зарплату? Чому ви так вважаєте?

Гра "Що можна купити за гроші"

- А тепер гном Економ хоче пограти з вами в гру "Що можна купити за гроші?". Я називатиму різні слова, а ви будете передавати гнома Економа по

колу. Якщо звучить слово, яке означає те, що можна купити за гроші, гном Економ переходить до наступного гравця. Якщо названо щось, що за гроші купити не можна (повітря, сонце; людські ресурси: здоров'я, увага, пам'ять тощо), - він залишається в руках попереднього гравця.

Бесіда на тему "Товар"

- Діти, відгадайте загадку:

Відгадай-но, як те зветься,

Що за гроші продається...

Це не просто диво - дар,

А справжнісінький...

(...товар.)

- Що таке товар? Правильно, це все, що продається.

- Хто виробляє товар? Хто його купує? Так, виробник виробляє, а покупець - купує.

- Які товари ви знаєте? Молодці! Товаром можуть бути різні речі: хліб, молоко, машини, посуд, меблі тощо.

- Хто такі виробники? Вірно, це люди різних професій. Вони вкладають у свою працю душу, розум, талант і дуже хочуть, щоб товар, який виготовили, швидше потрапив до рук покупця.

- Люди яких професій які товари виробляють? Так, пекар випікає хліб, швачка шиє одяг, кондитер виготовляє тістечка, столяр - меблі, гончар - посуд тощо.

Гра "Рекламуємо товари"

- Діти, погляньте-но на вітрину нашого міні-маркету "Усміхайлик". Тут розміщено різні товари, їм сумно на поличках і дуже хочеться бути купленими якнайшвидше. Що треба зробити, щоб якийсь товар захотіли купити якомога більше людей? Правильно, треба його розрекламувати. А хто хоче розповісти вірш про рекламу?

Реклама підкаже: це треба купити,
Що актуально, дасть зрозуміти.
Рекламувати у нас стало модно!
Рекламувати все, що завгодно!
Фарби та пензлі, книжки та дивани –
Обертом йде голова від реклами.
А ми рекламуємо ігри й розваги.
Слухайте й чуйте - зараз ви з нами,
Кращої ви не знайдете реклами!

Підсумок засідання

- Сьогодні на засіданні бізнес - клубу ми обговорювали різні економічні поняття. Тепер гном Економ хоче, щоб ви прочитали слово, яке їх об'єднує. Але от біда - всі літери в слові перепутались.

- Діти, допоможіть гному Економу, поставте літери на свої місця так, щоб вийшло потрібне нам слово.

Діти читають : "Е К О Н О М І К А".

«ЗАМОРОЧКИ З БОЧКИ»

ПРОСТО ПРО СКЛАДНЕ

Мета. Узагальнити та систематизувати знання дітей про загальноживані економічні терміни: «бартер», «валюта», «товар», «штраф», «бізнесмен», «фермер», підвести дітей до свідомого розуміння цих слів, закріпити знання про виникнення грошей, уточнити уявлення про грошові одиниці іноземних держав (долари, марки, рублі), про рекламу, її призначення та різні види, про стиль одягу ділової жінки та ділового чоловіка.

Закріплювати вміння дітей робити звуковий аналіз слів, складати речення із заданим словом і схематично зображувати його; добирати синоніми, антоніми, узагальнюючі поняття до заданих слів, закінчувати речення, розпочате вихователем.

Розвивати логічне мислення, пам'ять, зв'язне мовлення, уяву, ініціативу.

Виховувати діловитість, організованість, самостійність, відповідальність, вміння працювати разом.

Словник: комерсант, менеджер, фермер, бізнесмен, бартер, валюта, товар, реклама, штраф, марки, долари, рублі, гривні, економія, бережливий, працьовитий.

Матеріал демонстраційний: іграшкова бочка, паперові замки, площинні зображення жінки та чоловіка, паперові моделі різного одягу, іграшковий банк, два фланере графи.

Хід заняття.

- Увага! Увага!

Сьогодні у нас відбудуться захоплюючі змагання. Зустрічаються дві команди знавців. Як можна назвати команди? *(Діти пропонують свої назви; вихователі визначають дві найбільш вдалі).*

То ж сьогодні у нас змагаються «Комерсанти» і «Менеджери». Чи знаєте ви, кого називають комерсантом, а кого менеджером? Комерсантом називають людину, яка займається торгівлею. Менеджер – той хто управляє, керує працівниками. Хто хоче бути в майбутньому комерсантом сідайте до команди «Комерсанти», а хто хоче бути менеджером — до команди «Менеджери». Оберіть капітана команди. *(Діти сіяють за столи, радяться і вибирають капітана команди).*

А тепер послухайте правила гри. У мене в руках бочечка, а в ній запитання-заморочки. Капітани по черзі будуть діставати заморочки, а їх команда матиме право відповідати на запитання першою. Якщо дана команда не знає відповіді, то право відповідати надається команді-суперниці. За кожну правильну відповідь гравці отримують одне очко у вигляді монети. В кінці гри та команда, яка отримає найбільше монет буде визнана переможницею, а всі її учасники – нагороджені медалями Мудрої Сови. Свої зароблені монети ви зможете покласти в наш банк.

Але подивіться: наскільки замків замкнена бочечка? Щоб їх відімкнути, потрібно правильно підібрати код до кожного замка, тобто зробити звуковий аналіз заданого слова. Тож, будь-ласка ласка, спробуйте це зробити.

(Діти виконують завдання).

- Тепер, коли ви відімкнули всі замки, розпочнемо наше змагання.

Запитання-заморочки:

1. Назвіть дитячі мультфільми, у яких засуджується жадібність до накопичення будь-якого багатства. *(«Золота антилопа», «Качині історії», «Острів скарбів», «Пригоди Буратіно»).*

2. Назвіть дитячі казки в яких розповідається про жадібність до будь-якого багатства («Казка про золоту рибку», «Мороз Іванович», «12 Місяців», «Змія і виноградар»).

3. Що таке бартер? В яких казках використовується цей процес ? (бартер – це обмін товару на товар. Казки «Іван-Царенко та Сірий Вовк», «Лисичка Сестричка»).

4. Що таке валюта ? Гроші яких держав ви знаєте? (валюта – гроші інших держав. Америка – долар, Німеччина – марка, Росія – рубль).

5. Відгадайте загадку

Він людина діловита,
Діловитіше нема,
Справами всіма керує,
Наполегливо працює.
Знає, що? По чому? Й де?
Ніхто його не проведе,
Де кпити? Що зробити?
Більше грошей заробити.

- Хто це діти? (Бізнесмен)
- А що означає слово «бізнесмен»? (Бізнесмен – ділова людина).

6. Загадка для супротивників

Він керує, годує і поїть,
Оре і сіє, збирає й молотить.
Знає, що люблять тварини і птиця,
Що і коли готувати годиться,
Що продавати, а що купувати,

Як його в світі добра наживати.

- Хто це діти? (Фермер)
- Кого називають «фермером»? (Фермер – людина, яка утримує ферму).

7. Що таке реклама? Які види реклами ви знаєте? (Реклама – це повідомлення про товар, його якість. Види реклами: телевізійна, реклама в газеті, вуличний плакат, радіо реклама).

8. Що означає слово реклама? Яке значення воно має? (Реклама – з латинської кричати. Призначення – привернути увагу до товару, щоб швидко та вигідно його продати).

- Молодці діти. А зараз настав час трошки відпочити.

Фізкультхвилинка

Діти під віршик виконують фізичні вправи.

Про рекламу все ми взнали,
Та засиділись ми з Вами.
Треба трішки розім'ятись,
І до діла знову братись.
Раз-два, раз-два,
Треба трішки розім'ятись,
Раз-два, раз-два,
І до діла знову братись.

- А тепер продовжимо наше змагання. Цікаво, чи вмієте ви розв'язувати кросворди?

- Спробуйте розв'язати кросворд на своїх перфокартах. Той, хто швидко відгадає всі загадки, впише у кросворд правильні відповіді, першим прочитає про

шифроване слово, отримає очко для своєї команди *(Діти працюють над кросвордом-перфокарткою, відгадуючи загадки вихователя).*

Кросворд

Зароблена копійка – краще краденої... *(гривні)*

Як називається обмін товару на товар ? *(бартер)*

Все, що продається і купується, називається... *(товар)*

Як називається сплачування людиною певною кількістю грошей за те, що вона порушила правила поведінки чи дорожнього руху? *(штраф)*

Людина, яка працює в банку, - це ... *(банкір)*

- Яке слово було зашифроване у кросворді? *(гроші)*

- Так, це слово «ГРОШІ». А чи знаєте ви, як в давні-прадавні часи люди придбавали необхідний товар? *(обмінювали свій товар на інший)*

- Чим пізніше люди стали розраховуватись за товар? *(Використовували золотий або срібний пісок. А ще пізніше почали виливати із нього золоті та срібні монети)*

- Хто ввів перші гроші в Україні? *(Перші гроші ввів Володимир Великий).*

- Як називалися перші паперові гроші? *(Вони називалися карбованцями).*

- А як зараз називаються українські гроші? *(Гривні).*

- Покажіть їх.

- Бачу, що гравці обох команд мають чудові знання з економіки. Але кожен комерсант і менеджер повинен не тільки багато знати, а й добре володіти розмовною мовою і мовою ділової людини.

Тож перевіримо, як ви знаєте нашу мову.

1. Скажіть загальну назву.

- Іграшки, книжки, меблі, одяг, що продається в магазині... *(Товар)*.
- Гривні, долари, марки, рублі... *(Гроші, валюта)*.
- Банкір, менеджер, комерсант *(Бізнесмен)*.
- Магазин, кіоск, базар, крамниця, ярмарок... *(Торговельні пункти)*.
- Хліб, молоко, м'ясо, вермішель, масло... *(Продукти)*.
- Телевізор, праска, холодильник, електроплитка, магнітофон...
(Електроприлади).
- Вода, газ, вугілля, нафта... *(Природні багатства)*.

2. Доберіть слова, протилежні за значенням.

- Бережливий – марнотратний;
- Працьовитий – ледачий;
- Щедрий – скупий;
- Старий – новий;
- Бідний- багатий;
- Премія-штраф.

3. Доберіть слова, однакові за значенням.

Для «Комерсантів» - слово «економний» *(бережливий, ощадливий, хазяйновитий)*.

Для «Менеджерів» - слово «працьовитий» *(роботящий, працелюбний, трудолюбивий)*.

4. Закінчи речення

- «Хто не працює, той...» *(не їсть.)*
- «Хто хоче багато мати, тому треба...» *(мало спати)*.
- «Сім раз відміряй, а один...» *(відріж)*.
- «Весна ледачого...» *(не любить)*.
- «Здоров'я — то найбільше...» *(багатство)*.
- «Має кожен комерсант в економіці...» *(талант)*.

«Щоб добробут мати, треба...» (працювати).

- Молодці, діти! Бачу, що й мовою ви чудово володієте. Залишилося тільки перевірити знання і вміння ваших капітанів. Завдання для капітанів: одягнути ділову жінку (для капітана «Комерсантів») і ділового чоловіка (для капітана «Менеджерів»).

(Капітани працюють біля дошки).

- А поки ваші капітани працюють, придумайте речення зі словом «банкір» і складіть схему свого речення.

(Діти складають речення, а вихователь перевіряє. Після цього вихователь разом з дітьми перевіряє капітанів, які за правильне виконання завдання отримують монети для своїх команд).

- Настав час порахувати зароблені вами монети і визначити переможця.

(Діти разом з вихователем підраховують кількість монет. Переможці нагороджуються медалями Мудрої Сови, а команда супротивників отримує пам'ятні значки. В кінці заняття вихователь дає дітям можливість вкласти свої монети в банк).

ЛІСОВА КРАМНИЦЯ

Конспект заняття з математики з елементами економіки для старшої групи

Програмовий зміст. Ознайомити дітей з елементарними економічними поняттями: *реклама, товар, гроші*, з діями, пов'язаними з цими поняттями. Закріпити знання про різні види лічби, суміжні числа та склад числа в межах 10, продовжувати розв'язування прикладів у межах 10. Вправляти дітей у розрізненні понять: *вужчий — ширший, високий — низький*.

Розвивати під час виконання завдань економічного характеру логічне мислення, пам'ять, увагу, інтерес до навколишнього життя.

Виховувати особистісні якості дошкільнят, пов'язані з економічною діяльністю (працьовитість, бережливість).

Підготовка вихователя:

- опрацювання посібника "Економіка для дошкільнят" Неоніли Побірченко;
- добирання вправ до фізкультхвилинки, загадок;
- підготовка казкового лісового будиночка;
- виготовлення персонажів до казки "Як Сорока Мишків мед вихваляла", реквізиту: грошей, фруктів, овочів з написаними на них прикладами, рекламних вітрин.

Демонстраційний матеріал: горіхи, горщики з медом, цінники.

Підготовка дітей:

- проведення бесід на теми: "Реклама. Для чого вона потрібна?", "Який буває товар?",

"Гроші", "Як поводитися в крамниці";

- екскурсія до крамниці;
- проведення сюжетно-рольових ігор: "Продавець - покупець", "Крамниця",

"Створення реклами";

- розучування прислів'їв, приказок на економічну тематику.

Хід заняття

- Діти, ми з вами потрапили на чудову галявину. Дивіться, який гарний будинок! Хто ж у ньому може жити? Щоб дізнатися про це, вам треба відгадати загадку:

*Хоч у нього шуба є, та як холод настає,
Він тоді не їсть, не п'є, і не ходить, не гуляє,
А у лігво спить лягає,*

(Ведмідь)

- А ви хочете послухати, яка пригода трапилася з Мишком і допомогти йому? Тож слухайте.

Казка «Як Сорока Мишків мед вихваляла» *(інсценівка з використанням фланелеграфа)*

- До середини літа Мишко прожив зовсім нецікаво - торгувати йому було нічим. Крамницю він тимчасово зачинив: чекав, коли достигне лісовий урожай, і бджоли та білки свій товар принесуть йому.

- Що таке товар? *(Це все те, що можна купити й продати).*

- А що може бути товаром у лісі? *(Горіхи, ягоди, мед...).*

- А що в наших крамницях є товаром? *(Грашки, одяг, взуття, продукти).*

- Які крамниці ви знаєте? *("Дитячий світ",*

"Книги", "Взуття"...).

Нарешті настала середина літа. Але Мишкові ніколи було милуватися лісовою красою, бо й бджоли-трудівниці з Мишком духмяним медом поділилися, і білка Даринка перших достиглих горіхів для нього набрала.

- Що є товаром у крамниці ведмедика? (*Горіхи, мед, ягоди...*).

Вихователь викладає на фланелеграфі горіхи, горщики з медом.

- Скільки горіхів принесла білка?

- Скільки горщиків з медом принесли бджоли?

- Чого більше? На скільки горіхів більше, ніж горщиків з медом?

- Назвіть число на одиницю менше, ніж число горщиків з медом.

- Назвіть сусідів числа, що позначає кількість горіхів.

- Що дорожче коштує - мед чи горіхи? На скільки?

Повеселішав Мишко. Помив, причепував він свою крамничку, дбайливо розклав довгоочікувані товари на прилавку, пов'язав білий фартушок і приготувався зустрічати покупців. Тільки товар щось не розкупується - вряди-годи хтось зайде до крамниці.

Мишко: «Забули, певно, про мене лісові мешканці».

Раптом: «Скре-ке-ке!». На сусідній куц сіла стара сорока, хвіст розпустила, скидає хитрим оком на Мишка.

Сорока: «Чого це ти, Мишко, не торгуєш? Чи немає чим? Чи товар поганий?»

- Діти, а який має бути товар у крамниці? (*Якісний, свіжий*).

Мишко: «Та ні, Сороконько, і мед духмяний, і горіхи добрі, та ніхто до мене не йде. Може, забули про мою крамничку? А, може, не знають, що товар у мене з'явився? А чи нікому не потрібні мед і горіхи?»

- Діти, як можна допомогти ведмедикові? *(Показати лісову крамницю всім звірам по телевізору; намалювати гарні оголошення й розвісити їх на деревах).*

Раптом Сорока як закричить: «Знаю, Мишко! Я тобі допоможу! Реклама потрібна!»

Мишко. «Реклама? Що це таке?» Такого товару у мене немає». Засміялася Сорока.

- Діти, чому Сорока засміялася?
(Варіанти відповідей дітей).

- Що ж таке реклама? *(Повідомлення про наявність товару, його якість, можливість придбання).*

-А що можна рекламувати?

- Які реклами ви знаєте?

Вихователь. Діти, давайте допоможемо Мишкові придумати рекламу на його товар. *(Діти придумують різні реклами на товар ведмедика).*

Сорока. «Ось бачиш, Мишко, як допомогли тобі діти. Тепер я полечу над лісом, над полем і всім проскрекочу, де твій товар продається. От усі звірі, птахи і комахи й дізнаються про тебе й твою крамницю».

Вихователь. І незабаром її скрекотіння вже лунало то тут, то там. Замислився Мишко, а потім дістав фарби, пензлик і старанно написав на аркуші паперу: "Мед". Повісив цей аркуш біля входу до крамниці, а поряд ще й гілку ліщини

прилаштував з горіхами. Відразу стало зрозуміло, що його барліг - не просто барліг, а ...

- Що це? (*Крамниця*).

- І що можна там купити? (*Ягоди, горіхи, мед*).

Слава про Мишкову крамницю і його смачний товар по лісу і по всій околиці рознеслась, і торгівля пішла жваво.

- То що допомогло ведмедикові в продажу товар (*Реклама*).

Сорока. «Молодці, діти, ви гарно допомогли Ведмедикові. А я ще приготувала для вас завдання».

Вихователь виставляє на фланелеграфі дві "вітрини". На одній зображений товар з цінами, а на другій — без цін.

Завдання для дітей. У двох крамницях продаються однакові товари. В якій з них, на вашу думку, і де більше покупців, і чому? (*Можливі відповіді дітей*)

Фізкультхвилинка

Діти стають у коло, і вихователь проводить гру м'ячем "Дай відповідь", промовляючи віршований текст:

*М'ячик наш уміє грати,
В ваші руки попадати,
В нього залітань багато
Будемо відповідати.*

Запитання:

- Скільки днів у тижні?

- А скільки з них робочих?

- А вихідних?
- Назвіть числа, менші за число 7.
- Якщо слон вищий за тигра, то тигр...
- Якщо море ширше за річку, то річка...
- Із скількох одиниць складається число 5?

Вихователь. «Діти, доки ми відпочивали, в Зайчика сталася неприємність. Він вирішив купити у Ведмедя меду, а лічити не вміє».

- За що можна придбати товар у крамниці? *(За гроші)*.

Вихователь роздає дітям гаманці з купюрами вартістю 1, 2, 5, 10 гривень.

1. Мед у крамниці коштує 6 гривень. Якими грошима має розрахуватися Зайчик з Ведмедиком? *(Варіанти комбінацій: 1, 2, 2, 1; 2, 2, 2; 1, 1, 1, 1, 2)*.

2. А якщо Зайчик дасть 10 гривень? Як може розрахуватися з ним Ведмедик? *(Дати 3 чи 4 гривні)*.

Вихователь. «Діти, давайте і ми з вами принесемо крамниці Ведмедика свій товар. Це будуть різні фрукти, ягоди, овочі. Але будьте уважні. На них написані приклади з відповідями, та розв'язки ці не завжди правильні. Ви маєте перевірити їх; якщо приклад розв'язаний неправильно, це означає, що товар несвіжий, неякісний і його продавати в крамниці не можна. Ви маєте вибрати товар з прикладами, які розв'язані правильно, адже це означатиме, що товар свіжий, якісний, корисний і його можна віднести до Мишка у крамницю.

Діти розв'язують приклади і відносять товар до крамниці.

Вихователь. Радіє Мишко, що знайшов таких друзів, розумних, кмітливих, і в дарунок для вас він приготував...

- Як ви гадаєте, що це?

Вихователь показує дітям горщик з медом.

- Так, це корисний, духмяний, смачний мед. Ведмедик радий його вам подарувати.

Вихователь пригощає дітей медом від ведмедика Мишка.

МАЛЯТАМ ПРО ЕКОНОМІКУ

АБО

ЗАЙЦІ НА ЯРМАРКУ

Програмовий зміст. Дати уявлення про первинні економічні категорії: *товар, ярмарок, гроші, ринок, реклама; необхідність обміну* (товар — гроші — товар).

Закріпити знань про склад числа (з двох менших), уміння порівнювати сукупності предметів та числа. Розвивати вміння узагальнювати поняття (*овочі, товар*). Виховувати бережливе ставлення до результатів праці.

Діяльність дітей: лічать і вибирають предмети відповідно до кількості грошей.

Хід заняття

Вихователь. Послухайте, діти, продовження історії про зайців.

Завдяки працелюбності, правильному розподілу праці, добрій землі та сприятливій погоді наші зайці зібрали багатий урожай. Побачили вони, що овочів їм вистачить на всю зиму, та ще й багато залишиться. І що ж з ними робити?

- Давайте віднесемо на базар і продамо! - запропонувала Зайчиха Тоська.

Так вони й зробили. Поскладали овочі у кошики та й понесли на базар.

... Ой надіну я сережки і добре намисто,
Та піду я на ярмарок
В неділю до міста...

(Тарас Шевченко)

По дорозі на базар зайці зустріли свою сусідку Білку.

Позривала жвава білка з ліщини горішки,
Та понесла продавати
На ярмарок пішки...

(Марійка Підгірянки)

Прийшли на базар, дивляться – чого там тільки не продають: і овочі, і фрукти, і горішки, і багато іншого. Розклали наші зайці на прилавку моркву, капусту, цибулю, часник, огірки, картоплю. Думують, гадають: як продавати? Що робити? Підійшов до них Їжачок-Хитрячок (він теж приніс на продаж гриби та яблука) і запитує у зайців:

- А чи знаєте ви, як називається те, що у ваших кошиках?

- Так, справді, це овочі. Але це відтепер і товар.

- Чому? - запитали зайці.

- Тому що всі овочі, які ви виростили і тепер вирішили продати на ринку, це є **товар**.

- А якщо я зібрала жолуді, зробила намисто й продала його, воно теж товар? - попросила уточнити Білка.

- Авжеж, - відповів їжак.

І Хитрячок продовжував навчати своїх сусідів.

- А якщо це товар, то в нього має бути ціна. Вам треба її встановити.

Допоможи зайцям установити ціну на ці товари.

Що дорожче — капуста чи цибуля? Морква чи огірки?,

Ось установили зайці ціну, розклали товар, а все одно в них нічого не купують. Засмутився Заєць Коська. В чому річ? І

морква й нього свіжа, солодка, червона, соковита, і огірочки свіженькі - всі як один, інші овочі теж добірні, але ніхто не підходить,

- Чого ж ми стоїмо? - вигукнула Зайчиха Тоська.

- Так увесь базар розійдеться, а ми нічого не продамо.

І почала вона голосно пропонувати покупцям свій товар, тобто робити **рекламу**.

Морква добра, соковита,

Вітамінами налита,

Їсти будете весь час –

Буде добрий зір у вас.

Якщо купите капусту,

В животі не буде пусто,

Страви різні приготуєте !

І знайомих почастуєте.

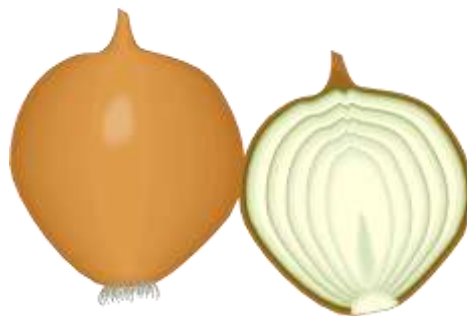

Знають всі дорослі й діти;

Як не хочете хворіти, -

Треба з'їсти цибулину

Від застуди та ангіни.

Ідуть базаром Цап із Козою, почули, як вихваляє Зайчиха Тоська свою капусту. Цап і каже до Кози:

- Я так люблю капусту, особливо качани. В мене лишилося 10 гривень, давай купимо капусту. Підійшли вони й дивляться на овочі.

Скільки капусти зможуть купити Коза і Цап? Допоможи їм купити товар.

2 гривні – 1 капуста

4 гривні – 2 капустини

6 гривень - ?

10 гривень - ?

Аж ось підійшли Качка Кряква з красенем Качуром. Полюбляють вони поласувати і огірками, і морквою, і капустою. А грошей обмаль - усього 5 гривень. Як їм розподілити кошти, щоб купити моркви й капусти?

Допоможи їм здійснити вибір.

Які овочі ти вибрав для Качки і Качура? Перелічи.

1 гривня – 3 морквини

2 гривні – 1 капуста

5 гривень - ?

Готуючись до цього заняття, вихователь повинен мати уявлення про такі економічні категорії, як *товар, ціна, гроші, ярмарок, ринок, реклама.*

Ринок. Це Поняття, відоме нам з дитинства, існує вже тисячоліття. Воно має багато тлумачень у різних словниках, підручниках, статтях. Йому присвячені твори різних письменників і поетів, художників та композиторів.

Вважаю, що дітям цю категорію слід пояснити так: ринок - це місце, де ведеться торгівля, де зустрічаються продавець і покупець. Це можуть бути базар у селі, центральний ринок у місті, магазин, кіоск.

Крім слова *ринок*, діти знають такі слова, як *базар та ярмарок.*

Звичайно, треба пояснити дошкільнятам значення цих слів та відмінність між поняттями, які вони позначають. Виникли

ярмарки дуже давно. У сучасному економічному словнику дається таке тлумачення слова *ярмарок*.

Ярмарок оптовий - великий, постійний або одноразовий (тобто один раз на рік) ринок товарів широкого вжитку, на якому демонструються різні товари для ознайомлення з ними покупців.

Це були справжні свята землеробів та ремісників,

які після важкої річної праці привозили свої продукти на торг, щоб продати їх, а на виручені гроші купити все необхідне для своєї родини. Сюди приїздили актори, циркачі, тут було весело, гамірно, крутилася карусель, відбувалися народні гуляння. В Україні славився Сорочинський ярмарок. Його описав у своїй повісті письменник Микола Васильович Гоголь.

І в наш час у містах та селах восени проходять ярмарки, на яких селяни рекламують та продають свій товар.

- Діти, чи доводилося вам бувати на ярмарку? Що ви там бачили?

Доведеться пояснити дітям і слово *базар* (східна, перська назва ринку, розташованого на відкритому місці, де багато людей продають свій товар).

Ми не можемо обминути і поняття *товар*. Це - продукт праці, призначений для обміну шляхом купівлі-продажу. Щоб стати товаром, кожна річ повинна мати такі властивості як споживча вартість і вартість.

Споживча вартість пов'язана зі здатністю товару задовольнити якусь потребу людини. (Наприклад, хліб може задовольнити потребу в їжі, пальто - потребу в

одязі).

Щоб задовольнити людські потреби, кожна річ або послуга має обмінюватися на іншу річ або послугу. Тому здатність товару обмінюватися на інші товари у певних кількісних пропорціях називається міноюю вартістю.

Наші зайці пішли на базар і почали продавати свої товари. Що вони продавали? Цибулю, моркву, капусту, часник, огірки, картоплю. Звичайно, всі ці овочі мають споживчу вартість і вартість, бо в них втілено працю зайців. Грошовий вираз вартості – ціна, її установили наші продавці.

Звертаю увагу на діалог Їжака із зайцями, де той пояснює, чому всі овочі мають назву товар.

Ті овочі, які залишилися вдома і які зайці споживатимуть самі, не будуть товаром, бо вони не є об'єктом купівлі-продажу, а призначені для особистого споживання.

І ось ми, нарешті, підходимо до поняття *реклама*. Ми зіткнулися з ситуацією, що ніхто не звертав уваги на товари зайців, хоч вони якісні та корисні. Як привернути увагу покупців? Хай діти самі підкажуть відповідь,

Діти часто зустрічаються з рекламою, адже вона сьогодні всюди: на стінах будинків, у вітринах крамниць, вони чують її по радіо, дивляться по телебаченню. Таким чином, виникає запитання: що таке реклама? Для чого вона потрібна? Це питання ми теж маємо з'ясувати з дітьми,

дохідливо пояснивши їм, що *реклама* - це засіб, за допомогою якого привертають увагу покупців до товару.

Реклама буває різна. У нашому випадку вона була найпростіша. Зайчиха голосно розповідала про споживчі якості свого товару. Слово реклама запозичене з французької мови (означає вигукую).

Запропонуйте дітям придумати свою рекламу овочів.

Проблему вибору дітям доводиться розв'язувати, коли вони розглядають малюнки, купуючи ті чи інші овочі.

Стикаються дошкільнята і з категорією обмеженість. В Кози і Цапа та в Качки і Качура був обмежений бюджет : усього 10 та 5 гривень (оскільки діти в цьому віці вміють лічити тільки до 10, ми даємо їм завдання саме в таких межах). Нехай діти поміркують, які овочі можна купити на ці гроші, що запропонувати Цапові з Козою, а що - Качці з Качуром.

Виконання цього завдання можна проводити у формі гри, де діти виконуватимуть ролі покупців та продавців.

Економічний тренінг

Мета. Уточнити та розширити знання дітей про економічні терміни: бартер, конкуренція, кредит, прибуток. Підвести дітей до свідомого розуміння цих термінів та вміння оперувати ними в діяльності ділових людей. Сприяти розвитку творчості, ініціативи, інтелекту. Розвивати мову, мислення, пам'ять. Виховувати культуру бізнесу.

Словник: Бартер, комерсант, менеджер, конкуренція, кредит, прибуток.

Обладнання. Дрібний товар, фішки, «гроші».

Підготовча робота. Діти отримали знання про значення економічних термінів, грали в дидактичні та настільно-друковані ігри з

елементами економіки, проводились бесіди, ділові ігри з економічного виховання.

Хід.

Діти заходять у зал і сідають по обидві сторони залу.

Ведуча. Ми зібрались на чергове засідання ділових людей. Сьогодні на засіданні присутні: менеджери — зліва, комерсанти — справа (*кожен із учасників має свою емблему*). Незабаром відбудеться загальне засідання бізнесменів, і наші менеджери й комерсанти будуть брати в ньому участь. Тож перевіримо їхні знання. За правильні і найбільш змістовні відповіді на запитання учасники будуть отримувати фішки, а переможець отримає приз.

Завдання перше. Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке бізнес?
2. Як називається позичка грошей у банку?
3. Як ви розумієте поняття «економіка»?
4. Які види реклами ви знаєте?
5. Назвіть професії людей, котрі працюють у бізнесі?
6. Що таке конкуренція?
7. Поясніть, що означає слово «прибуток»?
8. Як називається продаж товару шляхом змагання?
9. Як називається установа, де зберігаються, видаються гроші, проводиться обмін валют?
10. Що таке бартер? (*Діти відповідають*).

Ведуча. Молодці, а зараз відпочиньте — музична пауза.

(*Танок бізнесменів*).

Ведуча. Кожен комерсант, менеджер повинен бути людиною вихованою, багато знати, вміти правильно і гарно говорити. І наступний конкурс, конкурс «Розумників».

1. Назвати приказки, прислів'я про хазяйновитість, бережливість,

працьовитість.

2. Назвіть одним словом:

— Іграшки, книжки, меблі, одяг, що продаються в магазині (*товар*);

— гривні, долари, марки, рублі (*гроші, валюта*);

— банкір, менеджер, комерсант (*бізнесмени*);

— магазин, кіоск, базар, крамниця (*торгівельні пункти*).

Інформаційно-навчальний блок

«Вчимося рахувати гроші»

КАРТИНКИ

ЛІТЕРАТУРА:

1. Програма виховання і навчання дітей від трьох до семи років «Дитина».
2. «Вихователь-методист дошкільного закладу», № 12, 2008 р.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні,- Київ, 1997 р.
4. «Палітра педагога», № 2, 2004 р.
5. «Палітра педагога», № 3, 2004 р.
6. «Дошкільне виховання», № 1, 2008 р.
7. «Дошкільне виховання», № 11, 2003 р.
8. «Вчимося рахувати гроші», Діденко Л.М., В: «Країна мрій», 2008 р.

